

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

GALERIE JAKO VZDĚLÁVACÍ PROSTOR PRO PŘEDŠKOLNÍ DĚTI - REFLEXE A INSPIRACE

Gallery as an educational space for preschool children – reflection and inspiration

Veronika Müllerová

2022

Vedoucí práce: Mgr. Helena Kafková, Ph.D.
Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy (7531R001)

Odevzdáním této bakalářské práce na téma *Galerie jako vzdělávací prostor pro předškolní děti – reflexe* a inspirace potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....

Ráda bych poděkovala Mgr. Heleně Kafkové, Ph.D. za odborné vedení práce, nesmírnou trpělivost, podnětné diskuze, poskytnutí cenných rad a podporu při psaní mé bakalářské práce. Dále děkuji za ochotu učitelkám z mateřské školy, které mi poskytly možnost realizace praktické části u nich v mateřské škole. Také děkuji dětem, kteří jsou součástí mého didaktického projektu praktické části. Mé poděkování přísluší celé mojí rodině za obrovskou podporu při psaní bakalářské práce a za umožnění bezstarostného studia na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Poděkování patří i těm, kteří mi poskytli pomocnou ruku při praktické části. Proto děkuji Natálii Jedinákové, která mi pomáhala a poskytovala přátelské konzultace k mé práci. Rovněž děkuji Michalovi Dufkovi, který mi zapůjčil své fotografické vybavení a během svého volného času se ujal role fotografa. Děkuji i Janu Němcovi za jeho ochotu a pomoc s grafickou úpravou a dobrovolné nasazení při instalaci výstavy.

ABSTRAKT

Teoretická část bakalářské práce se věnuje charakteristice předškolního dítěte a jeho vývoji dětského výtvarného projevu v modernistickém pojetí výtvarné výchovy. Předkládá různé názory na pohled dítěte jako na „malého umělce“ a hledá vztah výtvarné výchovy v mateřské škole a výtvarného umění v galerii. Dále se věnuje problematice typologií výstavních prostor v galerii a galerii jako prostoru pro předškolní dítě a mateřskou školu.

Praktická část je realizována pomocí didaktického projektu s předškolními dětmi. První část projektu se zaměřuje na návštěvu tří galerií s výstavami. Druhá část zkoumá a popisuje reakci dětí na navštívené výstavy v podobě přípravy dětských prací na jejich vlastní výstavu, která nese v podtitulu Výstava hrou. Projekt je zakončen veřejnou výstavou s vernisáží a návštěvou dětí, které se na tvorbě výstavy podílely. V závěru je projekt zhodnocen.

KLÍČOVÁ SLOVA

Galerie Rudolfinum, Kunsthalle Praha, Galerie Villa Pellé, dítě předškolního věku, mateřská škola v galerii, výstavy v galeriích, výstava dětí předškolního věku, RVP PV

ABSTRACT

The theoretical part of the bachelor's thesis is devoted to the characteristics of the preschool child and his development of children's artistic expression in the modernist concept of art education. It presents different views on the child's view of the "little artist" and looks for the relationship between art education in kindergarten and art in the gallery. It also discusses the issue of the typology of exhibition spaces in the gallery and the gallery as a space for the preschool child and the kindergarten.

The practical part is realized through a didactic project with preschool children. The first part of the project focuses on a visit to three galleries with exhibitions. The second part explores and describes the children's response to the exhibitions visited in the form of preparing the children's work for their own exhibition, subtitled Exhibition through Play. The project concludes with a public exhibition opening and a final visit by the preschool children to their exhibition. At the end, the project is evaluated.

KEYWORDS

Rudolfinum Gallery, Kunsthalle Prague, Villa Pellé Gallery, preschool child, kindergarten in gallery, gallery exhibitions, exhibition of preschool children, Framework Educational Programme

Obsah

Úvod	11
Teoretická část.....	13
1 Předškolní dítě jako „malý umělec“	13
2 Galerie jako prostor pro předškolní dítě	24
3 Reflexe tří galerijních výstav a galerií	30
Praktická část	35
4 Popis praktické části.....	35
5 Didaktický projekt	36
6 První část didaktického projektu	38
7 Druhá část didaktického projektu	47
8 Třetí část didaktického projektu	60
9 Zhodnocení didaktického projektu	64
Závěr.....	67
Seznam zdrojů	69
Přílohy	77

Úvod

*„Trvalo mi čtyři roky, než jsem se naučil malovat jako Raphael,
ale trvalo mi celý život naučit se malovat jako dítě.“*
— Pablo Picasso

Bakalářská práce pod názvem *Galerie jako vzdělávací prostor pro předškolní děti – reflexe a inspirace* je zpracovaná jako východisko a inspirace pro učitele, nejen mateřských škol. Práce může být přínosem z hlediska návštěv galerií a výstav a jejich propojení se vzděláváním, výtvarnou výchovou a plánováním výtvarných činností. Zvolila jsem si toto téma, protože z mého pohledu se jeví jako aktuální a zájem o galerie ze strany mateřských škol i dalších stupních vzdělávání roste. Galerie samozřejmě na tuto poptávku reagují a přizpůsobují možnosti návštěvy i těm nejmenším. Téma je zároveň přínosné pro propojení výtvarné výchovy a výtvarného umění v mateřské škole. Posláním bakalářské práce je inspirovat učitele i studenty propojovat výtvarnou výchovu s galerijním prostorem a uměleckým vyjádřením dítěte a zkvalitňovat tak vzdělávací proces dětí při výtvarné výchově. Pokud se podíváme na to, jak výtvarná výchova vypadá v dnešních mateřských školách, tak se často nejedná o výtvarnou výchovu a tento obor v mateřských školách zaniká. Práce je zaměřena na věkovou kategorii předškolních dětí, poněvadž vycházím z mého studovaného bakalářského oboru.

Cílem teoretické části je vysvětlení teoretických rámců a obsáhnout téma práce, a to prostřednictvím vymezení několika důležitých pojmů, konkrétně se jedná o pojmy předškolní dítě a galerie, ty jsou pro teoretickou i praktickou část klíčovými. Zásadní krok je i pochopení propojení mezi předškolním dítětem a umělcem v galerii a výtvarné výchovy a výtvarného umění z hlediska prostoru galerie. Z tohoto důvodu v práci také rozebíráme myšlenku dítěte jako „malý umělec“, musíme ovšem vycházet z věkových zvláštností výtvarného projevu dítěte a jeho charakteristik. Důležitým oblastem, kterým se práce věnuje, je dětský výtvarný projev v modernistickém pojetí výtvarné výchovy, výtvarného vnímání, výtvarného vidění, výtvarného prožívání a výtvarného myšlení předškolního dítěte. Zároveň popisujeme souvislosti mezi výtvarnou výchovou, výtvarným uměním a výtvarnými činnostmi. Další část je věnována galerii jako místu pro předškolní dítě a mateřskou školu. Avšak je důležité si uvědomit, že v České republice se tento pojem nadužívá, a proto je zde vysvětlována typologie jednotlivých galerií. Dále uvádíme několik dobrých příkladů, proč s dětmi předškolního věku navštěvovat galerie. Věnujeme se i objasnění jednotlivých výstav, které navštívili předškolní děti jako teoretických rámců, prostoru pro vzdělávání a výchozího konceptu pro přípravu dětských prací na výstavu.

Praktická část předkládá studii, která se věnuje cílům, výzkumným otázkám a metodám. Nedílnou součástí je didaktický projekt, který je uskutečňován s předškolními dětmi. Projekt popisuje objevenou problematiku, která vznikla v průběhu realizace a která by mohla pomoci každému čtenáři při řešení tohoto problému. Didaktický projekt je členěn celkem do tří částí. První část popisuje návštěvu galerijních prostorů a jejich výstav s předškolními dětmi. Konkrétně se jedná o návštěvu Galerie Rudolfinum – výstava *Fragillités*, galerie *Kunsthalle Praha* –

výstava Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta a galerie Villa Pellé – výstava Pištěk & Pištěk – Dva světy. I přesto, že se jedná o výstavy, u nichž je cílová skupina směřována na starší návštěvníky než, jsou předškolní děti, tak při dobrém pedagogickém vedení může učitel navštívit podobné výstavy. Tato část má za cíl zjistit, jaké jsou přínosy návštěv galerií pro předškolní děti. Druhá část didaktického projektu je zaměřena na realizaci a přípravu prací předškolních dětí, které jsou inspirovány navštívenými výstavami. A právě proto je zde vymezen cíl, který zjišťuje to, jak galerie ovlivňují myšlení dětí při přípravě vlastní výstavy. Třetí část se věnuje instalaci vzniklých dětských prací a přípravě veřejné výstavy s vernisáží. Závěr je věnován hodnocení didaktického projektu a mé vlastní sebereflexi.

Teoretická část

1 Předškolní dítě jako „malý umělec“

V této kapitole se věnujeme pojetí předškolního dítěte, které se pro nás stává klíčovým a je východiskem pro teoretickou i praktickou část. Text první kapitoly předkládá názor, který je už dlouhodobě rozebírán mezi pedagogy a to názor, zda předškolní dítě může být „malým umělcem“. K tomuto tématu se nadále vztahují podkapitoly popisující různé charakteristiky předškolního dítěte, předkládají základní souhrn dětského výtvarného projevu a k s ním související důležitá témata, která navazují na problematiku výtvarného projevu předškolního dítěte. Díky tomu můžeme sledovat jednotlivé podobnosti mezi předškolním dítětem a umělcem, například jaké myšlenky a pocity si může utvářet předškolní dítě v prostoru galerie v porovnání uměleckým myšlením (umělcem jako profesionálem). Pohled na výtvarnou aktivitu dítěte zde není pojímán pouze jako činnost v mateřské škole, ale jako výchovně-vzdělávací a umělecká činnost předškolního dítěte. První kapitola slouží jako jednoduchý nástin problematiky a rovněž k pochopení vzájemného vztahu mezi předškolním dítětem, galerijním prostorem a umělcem jako profesionálem.

1.1 Vymezení pojmu předškolního dítěte

Řada pedagogů a psychologů se zabývá definicí předškolního dítěte, jejich pojetí je různé, avšak většinou dochází ke stejnému závěru. V následující části práce je uvedíme několik různých pohledů na předškolní dítě. Definice jsou seřazeny chronologicky, od nejnovějších až po starší.

Předškolním dítětem je dítě, které právě prochází obdobím předškolního věku. Tato etapa trvá přibližně od 3 do 6 let¹. Předškolní dítě se intenzivně fyzicky i psychicky vyvíjí, dochází k rozvoji mateřské řeči, myšlení, i prvků abstraktního myšlení, dítě se začleňuje do společnosti a seznamuje se s prvními normami a pravidly ve společnosti, rozvíjí se i určité schopnosti a dovednosti. Rozvoj dítěte je ovlivněn primárně ze strany rodiny. (Kolář a kolektiv, 2012, s. 113)

Dle Vágnerové může předškolní období trvat od 3 až do 7 let. Tato etapa dítěte není ukončena jen na základě věku, ale ukončuje se právě nástupem na základní školu. Pro předškolní dítě je charakteristické utváření vlastního fantazijního světa skrze přijímání informací, které doprovází egocentrismus² dítěte, formují se první vztahy s vrstevníky a dítě je velmi aktivní. Všim, čím si dítě prochází, je příprava na život ve společnosti. (Vágnerová, 2012, s. 177)

„Hlavní činností předškolního dítěte je hra. V tomto věkovém období dítě zprav. navštěvuje mateřskou školu, která jej postupně připravuje na vstup do školy. Základem stále zůstává rodinná výchova, na které mateřská škola staví a která napomáhá dalšímu rozvoji dítěte.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 228)

1 „Dle školského zákona se s účinností od 1. 9. 2016 předškolní vzdělávání organizuje pro děti ve věku zpravidla od 3 do 6 let, nejdříve však pro děti od 2 let. Tato věta se s účinností od 1. 9. 2020 mění takto: Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od 2 do zpravidla 6 let.“ (MŠMT, 2021, s. 6)

2 Egocentrismus je pohled na svět, který se u předškolního dítěte projevuje v jeho myšlení, kdy dítě je soustředěné jen na sebe a nemá přílišné ohledy na ostatní. Tento pohled je u předškolního dítěte naprosto přirozený jev a je součástí jeho zdravého vývoje. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 66)

Dle Zdeňka Matějčka a Marie Pokorné předškolní dítě prochází tzv. „kouzelným věkem dětství“. Je to svět, který nezná ještě zákony logiky a je plný možností. Kolem předškolního dítěte jako by se věci stávaly živými. Kouzelným se stává samotná fantazie dítěte, která, dá se říci, nezná hranice. (Matějček, Pokorná, 1998, s. 16)

1.2 „Malý umělec“ v mateřské škole

Někteří pedagogové se zabývali otázkou, zda dítě může být „malý umělec“ a zdalipak umění dětí můžeme vůbec považovat za „dětské umění“. Někteří autoři se přiklání k názoru, že dítě může být „malým umělcem“ a cílem výchovy je nezničit duši „malého umělce“. Z tohoto důvodu je důležité, aby učitel v mateřské škole dětem připravoval příznivé prostředí pro jejich rozvoj.

Dle J. Uždila můžeme shledávat mezi dětmi a umělcem jistou souvislost a příbuznost, avšak role dětského umělce se kategoriálně odlišuje od role výtvarného umělce. (Uždil, Šašinková, 1980, s. 153–154). I podle Franze Cizeka je možné nazírat na dítě jako na umělce, ale uměleckou stránku má dítě v sobě skrytou, a proto jej nazýváme „skrytým umělcem“, jeho výtvarný projev se stává nedokonalou podobou výtvarného projevu dospělých. Tato představa je velmi podobná názoru Jana Amose Komenského, kdy dítě je zmenšeninou dospělého člověka. I přesto, že názor na dítě jako „malého umělce“ je různý, učitel v mateřské škole by měl znát věkové zvláštnosti dětského výtvarného projevu a přistupovat k tomuto názoru zodpovědně.

Avšak můžeme se setkat i s jinými názory. „*Dítě je často umělecké, ale umělec to není, neboť jeho talent ho ovládá a dítě naopak svým talentem nedisponuje.*“ (Malraux in Cognet, 2013, s. 20) Dítě se může svojí kvalitou podobat umělci, v případě že dosáhne určité úrovně. U výtvarného projevu dítě vyjadřuje své umělecké rysy, jelikož si ale dítě své umělecké záměrnosti neuvědomuje a neovládá, nakonec samotným umělcem vlastně není, ale má pouze dispozice k uměleckým schopnostem. Často se stává, že postupem věku tyto schopnosti mizí. Dětské umění se vyznačuje originální tvorbou tak jako u umělce, ale dětská díla na rozdíl od umělcových děl, nejsou společností přijímána jako díla umělecká. U dětských děl nenajdeme žádné komunikační účinky mezi divákem a světem, chybí zde estetický projev a propojení s výtvarným uměním, tato díla se vyznačují pouze citovou hodnotou. Dítě je možno považovat za jakéhosi uměleckého řemeslníka, který je tvořivý, má určité umělecké schopnosti a dovednosti, je schopno samostatně realizovat svá „díla“. (Cognet, 2013, s. 20–21)

Mezi předškolními dětmi můžeme najít takové děti, u kterých se projevují výjimečné umělecké schopnosti, dovednosti a mají touhu objevovat a tvořit, tyto děti mají často blízko k výtvarnému umění i v pozdějším věku, avšak jejich cesta k výtvarnému umění je zatím ještě dlouhá. (Cognet, 2013, s. 21) I přesto, že každé dítě má v sobě skrytého umělce, Cizek odlišuje výtvarný projev dětí nadaných a nadprůměrných. Jejich tvorba se diferencuje jinými charakteristikami než u dětí průměrných. (Cizek in Hazuková, Šamšula, 2005, s.17)

1.3 Výtvarný projev předškolního dítěte

V této kapitole se věnujeme výtvarnému projevu předškolního dítěte. Jedná o obsáhlou tematiku a problematiku, z tohoto důvodu uvádíme pouze jednoduchý přehled a výňatek toho nejdůležitějšího, který slouží k porozumění souvislostí mezi dětským výtvarným projevem a umělcovým projevem v galerii.

„Pojem „výtvarný projev“ je dnes chápán širě než jako pouhé kreslení a malování. Patří sem bezesporu modelování, ale i jiné činnosti – sestrojování, seskupování, plošné kladení apod. Jejich psychické pozadí, zejména to, jak souvisejí s vnímáním, myšlením, představivostí, není tak dobře probádáno, jako je tomu u dětské kresby. Je to dáno mnoha okolnostmi; vymodelované výtvořiny mají pomýjivou životnost, nedají se tak dobře uchovávat a třídit.“ (Uždil, Šašinková, 1980, s. 55)

Výtvarný projev dítěte je předmětem zájmu už několik desítek let, a to nejen ze strany pedagogů a psychologů, ale právě i ze strany výtvarných umělců. Jedním z prvních pedagogů, který projevoval zájem o výtvarné činnosti dětí, byl Jan Amos Komenský. V Informatorium školy mateřské J. A. Komenský zmiňuje důležitost dávat dětem prostor pro výtvarnou aktivitu, kterou nazývá písarstvím a malírstvím. Největší zájem o dětský výtvarný projev je u něj patrný v druhé polovině 19. století. V roce 1887 vyšla jedna z prvních publikací od Corrade Ricciho, která se věnovala dětskému výtvarnému umění, název v překladu dle Hazukové zní Umění dětí. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 9-10)

Pro tuto kapitolu se hodí jeden krásný úryvek z knížky Výtvarné čarování, a proto bychom ho neměli opominout. *„Výtvarný projev považujeme za dobré kouzlo, které dětem pomáhá duševně růst a citlivě se dotýkat tajemství ukrytých ve světě kolem nich i v nich samotných. Pro děti předškolního věku a raného věku je výtvarný projev podobně důležitý, přirozený a samozřejmý jako řeč nebo hra.“ (Slavíková, Slavík, Hazuková, 2000, s. 10)* Tím se opět dostáváme k poetickému výroku Zdeňka Matějčka a Marie Pokorné, který je zmiňován v kapitole 1.1. a zní: *„Předškolní dítě prochází kouzelným věkem dětství.“* Z tohoto důvodu samostatný výtvarný projev se stává kouzelným.

Pokud se podíváme na dětské kresby stejné věkové kategorie, můžeme si povšimnout, že se kresby často podobají, mluvíme o tzv. stadiálních vývoji³. Vývoj dětské kresby se někdy také může odlišovat a na to má vliv, jak moc je dítě schopno svoji kresbu zdokonalovat či nikoliv. Některé děti dlouho zůstávají u stejných symbolů, jiné děti naopak mají tendenci svoji kresbu zlepšovat a zdokonalovat. I přesto, že vývoj některých dětí se v určitou chvíli může zdát pozadu oproti vrstevníkům, postupem času dítě dojde ke stejným kresbám jako ostatní děti. (Uždil, Šašinková, 1980, s. 20)

Pro dítě je výtvarný projev hrou, zábavou, možností něco vytvářet a vyjádřit se. Výtvarný projev zpravidla dítěti přináší radost a uspokojení, má také velký význam pro vývoj psaní. (Vágnerová in Plevová, Pugnerová, 2022, s. 7) *„Důležité je vždy respektovat, že každý výtvarný projev, i ten nejranější, je specifickou formou sdělení nejen o „autorovi“, ale i o jeho věcném*

³ „Výzkumy ukazují, že vývoj dítěte probíhá ve vývojových stadiích, jednotlivé faktory se vzájemně ovlivňují, úspěšnost vývoje závisí na učení a vykonávaných činnostech.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 358)

i sociálním okolí, přičemž obsah tohoto sdělení a námět, jehož prostřednictvím je prezentován, nejsou vždy (zcela) totožné.“ (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 49) Výtvarný projev jedince ovlivňují jeho individuální zvláštnosti, zkušenosti, zážitky, představy, postoje, podmínky výchovy i tělesnou a duševní stránku dítěte.

Přehled (viz níže) popisuje jednotlivé věkové kategorie dětského výtvarného projevu. Pro lepší přehlednost jsou jednotlivá období (od 1 roku až do 7 let) členěna. Většina pedagogů a psychologů často provádí hodnocení dětského výtvarného projevu na kresbě, proto je tato zvyklost zachována i níže.

- **1–2 rok**
  - Mezi první výtvarnou aktivitu patří grafické stopy (různé obtiskování do písku či sněhu), mnohdy grafické stopy přetrvávají až do dospělého věku
  - Dítě tvoří náhodné čáranice (tzv. čárání), které nazýváme neobsažné čáranice. Pro dítě a dospělého člověka zatím nemají žádný význam, často jsou doprovázeny krouživým pohybem rukou a jsou uspořádané do tvaru oválu. (rovné čáry vznikají až později)
  - Dítě má z výtvarného projevu radost a často se promítá do jeho hry
  - Období, kdy poprvé dítě začíná mít zájem o tužku
  - Dítě převážně experimentuje, ta se spojí s motorikou a pohybem ramene
  - V tomto věku si dítě neuvědomuje, že pomocí kresby lze něco zobrazit
- **2–3 rok**
  - Vznikají tzv. „náhodné obrazy světa“, které nemají stále žádný význam
  - Dítě začíná tvořit uzavřené tvary
  - V kresbě začíná mít ovál, klikatka a úsečky význam
  - Dětská kresba vyjadřuje nesložitou představu o světě
- **3 rok**
  - Vznikají první obsáhlé čáranice, které mají nějaký význam
  - Výtvarný projev se zdokonaluje
  - Častým tématem výtvarného projevu je to co, dítě upoutalo a jeho úmyslem je něco konkrétního zobrazit
  - Počátky zobrazování lidské postavy tzv. hlavonožce (postava, která se skládá jen z hlavy a nohou, chybí trup)

- Na konci třetího roku dítě začíná chápat, že pomocí tužky může něco zobrazit
- Projev dítěte je doprovázen jeho komentářem a je schopno pojmenovávat svoje kresby (kresba může představovat více symbolů)
- **3–4 rok**
  - Kresba je prostředek komunikace mezi dítětem a učitelkou nebo jiným dospělým člověkem
  - Dítě často zobrazuje prostředí, ve kterém žije, převážně zobrazuje domy, stromy, květiny, slunce nebo dopravní prostředky
  - Na konci čtvrtého roku dítě chápe symboliku barev (při správném vedení to je 5 až 7 barev) a je schopno symboliku barev používat
- **4–5 rok**
  - Kresba dítěte je bohatší čitelnější a detailnější
  - Dítě využívá celé plochy papíru
  - Lidská postava se zdokonaluje a je často zobrazována v pohybu
  - Čmárání se vyskytuje jen v podobě vlasů nebo oblečení
  - Dítě zjišťuje, že dokáže zobrazovat svět, který je kolem něho a má snahu, aby se kresba podobala skutečnosti
  - Dítě začíná mít vlastní kreslířský styl s jeho typickými znaky
  - Dítě dává větší význam, tomu, co je pro něj důležité (tzv. intelektuální realismus)
  - V kresbě se prolíná fantazie a realita, dítě má vlastní pohled na realitu (tzv. kognitivní egocentrismus)
  - Na konci období má dítě snahu zobrazovat vztahy mezi lidmi a světem
  - Dítě dokáže kreslit uhlem, tuží, křídou, fixem a využívat netradiční materiál
- **5–6 rok**
  - Obsah dětské kresby je čitelnější, bohatší a přibližuje se skutečnosti
  - Dítě je schopné zachytit pohyb věcí a osob
  - Dokáže zobrazit tělo zvířete, které se podobá skutečnosti
  - Některé děti dokážou kreslit dokonale jen jednu kresbu, kterou si přenesly od rodičů nebo sourozenců

- **6–7 rok**
  - Dítě zobrazuje více konkrétněji a reálněji
  - Snaha o realistický obrázek
  - Dítě kreslí konkrétní objekty

(Uždil, Šašinková, 1980, s. 20–34), (Plevová, Pugnerová, 2022, s. 19–36)

1.3.1 Vlivy na kresbu předškolního dítěte

Dle Plevové a Pugnerové vývoj kresby u předškolního dítěte závisí na několika faktorech – kognitivních schopnostech, motorice a senzomotorické koordinaci a exekutivních funkcích.

Mezi kognitivní schopnosti patří hlavně myšlení a schopnost používání a pochopení symbolů. Dítě se postupně učí chápat, že to, co nakreslilo má nějaký význam a stává se symbolikou. Kresba rovněž závisí na vnímání, paměti a představivosti. U vnímání se dítě učí rozlišovat celek a části (ve výtvarné výchově často nazývané jako figura a pozadí).

Motorika se při výtvarné výchově u předškolních dětí projevuje převážně pohybem rukou, jemnou motorikou a senzomotorickou⁴ koordinací. Začíná být patrná už v raném počátku výtvarného projevu dítěte, nejvíce v období čáranic. Později se motorika projevuje při tlaku na tužku, tloušťce čar a velikosti kresby. Zpočátku je motorika dítěte zapojena do celého těla a později přechází do pohybu v zápěstí.

⁴ „Senzomotorika je soubor schopností a dovedností pro činnosti, které jsou náročné na spojení smyslového vnímání a pohybů.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 261)

Na kresbu má dále vliv exekutivní funkce neboli seberegulace (řízení vlastního chování), schopnost plánovat, rozhodovat se a řešit problémy. Při výtvarném projevu se dítě učí rozhodovat a plánovat. Dítě musí být schopné promyslet, co chce kreslit. V pozdějším věku se učí porovnávat kresbu se svou původní představou. (Plevová a Pugnerová, 2022, s. 15–18)

1.3.2 Negativní vlivy na výtvarný projev předškolního dítěte

Již výše je zmíněno, že pro dítě je výtvarný projev hrou, zábavou, radostí i uspokojením. I přesto, že malování, kresba či konstrukce je pro dítě přirozenou součástí jeho vývoje, najdou se mezi dětmi, které z výtvarného projevu, výtvarné výchovy i výtvarných činností radost nemají. Pro učitele v mateřské škole takovýto přístup dítěte může značit určitý problém.

I přesto, že učitel v mateřské škole klade dobré podněty pro děti, může se stát, že se mezi dětmi najdou i ti, kteří výtvarnou výchovu a výtvarnou činnost nemají zájem. Učitel si musí uvědomit, že něco není v pořádku. Dítě může mít nedostatečně vytvořený vztah k okolí, je na činnost málo soustředěné, má nedostatek sebevědomí, zaostává v jemné motorice nebo pro tvoření nemá takovou trpělivost. Rolí může hrát i učitel, který dětem například příliš zadává náročné úkoly, na které dítě nestačí nebo učitel nedostatečně dítě motivuje. (Plevová, Pugnerová, 2022, s. 10–11)

V případě že dítě zažívá dlouhodobý neúspěch při výtvarném projevu, je potřeba si uvědomit, že dítě tím může vykazovat nějaké odchylky od běžného vývoje dětí. Někdy se může zdát, že se dítě dlouho nikam neposouvá a stále kreslí stejné věci, to způsobeno tím, že si dítě v kresbě našlo zalíbení a rádo opakuje naučené. V jiném případě dítě může být naprosto bez nápadu, ale někdy má naopak nespočet nápadů. (Uždil, Šašinková, 1980, s. 54)

Dle Hazukové „*neuspokojivé výsledky v dosažené úrovni výtvarného projevu dětí a mládeže kterékoli věkové kategorie jsou vysvětlovány především jejich malou dispoziční výbavou; nejčastěji s nedostatkem „vloh“, „nadáním“ a „talentu.“*“ (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 40)

1.4 Rozvoj psychických procesů jako součást výtvarného projevu

Tato část navazuje na předchozí kapitulu o výtvarném projevu a věnuje se psychickým procesům, které se rozvíjejí již u předškolního dítěte, a to nejen při výtvarné výchově a výtvarné činnosti ale právě i při návštěvě galerie. Tato kapitola je zaměřena na výtvarné vnímání, výtvarné vidění, výtvarné prožívání, a výtvarné myšlení. Každému psychickému procesu je věnována jednotlivá podkapitola. K výtvarnému vnímání a prožívání jsou zvláště věnovány podkapitoly o tematice vizuálních schopností a vizuálního čtení.

1.4.1 Výtvarné vnímání

Vnímání z velké části ovlivňují schopnosti a pozornost dítěte a souvisí s jeho dovednostmi jako je rozlišování, třídění a uspořádání vnímaných jevů. Pro předškolní dítě jsou to dovednosti intuitivní. U výtvarného vnímání, ale i samostatného vnímání předškolního dítěte, hraje důležitou roli učitel nebo jakýkoliv dospělý, který často vybírá činnosti zaměřené na vnímání. Učitel musí pro děti volit činnosti, které jsou pestré a dítě zaujmou. (Slavíková, Slavík a Hazuková, 2000, s. 137)

Vnímání u dvouletého dítěte se výrazně odlišuje od šestiletého dítěte, během dalších pár let dítě udělá velký pokrok ve vnímání. Dítě dvouleté a tříleté dovede svoje vnímání zaměřit jen na celek nebo jen část. Po 3. roce nastává výrazný skok ve vnímání, které se začíná přibližovat vnímání dospělých, a proto zde výtvarná výchova hraje klíčovou roli. (Slavíková, Slavík a Hazuková, 2000, s. 137)

Výtvarné vnímání úzce souvisí s výtvarným projevem a hraje důležitou roli ve výtvarné výchově, aby mohlo dítě tvořit, je důležité, aby umělo vnímat. „*Kdo chce umět citlivě výtvarně vnímat, musí se výtvarnému vnímání dostatečně věnovat. Malé děti k tomu potřebují hodně pomoci ze strany dospělých.*“ (Slavíková, Slavík a Hazuková, 2000, s. 137)

Hazuková a Šamšula rozlišují 4 druhy vnímání, které jsou součástí výtvarného projevu. Vyjadřují se k běžnému vnímání (rozpoznávání objektů a jejich vlastností postižitelných smysly, tzv. percepce), estetickému vnímání (jako zvláštní druh či kvalitu

vnímání), výtvarnému vnímání (jako zvláštní podobu estetického vnímání) a uměleckému vnímání (vnímání objektu umělcem). Běžné vnímání je základem pro všechny tři další zmíněná vnímání. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 115)

1.4.1.1 Vizualní schopnost jako součást výtvarného vnímání

Slovo vizualní schopnost chápeme jako schopnost vnímat svět pomocí zraku. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 340) Termín vizualní nahrazuje starší pojmy, například v dnešní době výtvarné umění je nahrazováno slovem vizualní umění. (Rochovská, Krupová, 2016, s. 9) V současnosti se setkáváme s termínem vizualní at už ve formě vizualní gramotnost⁵, vizualní kultura⁶, vizualní inteligence⁷, vizualní umění, vizualní jazyk nebo vizualní učení atp. Termín vizualní je možno chápat jako dnešní fenomén nebo nový pojem, který je používán mezi odborníky i laiky, došlo k jeho masivnímu rozšíření, převážně pak v komunikačních médiích využívajících obraz pro přenos k divákovi (televize, internet). (Mirzoeff, Dikovitskaya in Fulková, Jakubcová, Kitzbergerová, Sehnalíková, 2013, s. 17)

5 „Termín vizualní gramotnost poprvé použil John Debes v roce 1968. Pod tímto pojmem lze chápat „soubor zručností, které umožňují jedinci porozumět a využít vizualní zobrazení k záměrné komunikaci“ (Ausburn, Ausburn in Rochovská a Krupová, 2019, s. 18) „Vizualní gramotnost je schopnost „konstruovat významy z vizualních obrázků“ (Giorgos, Johnson, Bonmono, Colbert in Rochovská a Krupová, 2019, s. 18)

6 „Vizualní kultura je termín pro socio-kulturní prostředí člověka, v němž se silně uplatňují a navzájem ovlivňují prostředky a technologie multimediální komunikace, symbolické směny a žité každodenní praxe.“ (Deleuze, Guattari in Fulková, 2013, s. 18)

7 „Vizualní inteligenci definujeme jako aktivní a holistickou schopnost, která je na nejvyšší úrovni senzomotorické hierarchie vnímání. Je založená na aktivování krátkodobé i dlouhodobé paměti s cílem uspořádat ji do smyslu – a vyřešit problém. Vizualní inteligence zapojuje motorickou koordinaci a verbální jazyk, má svou vlastní univerzální gramatiku, založenou na principu bod, linie a barva v rámci základního kontinuálního rámce“ (Šupšáková in Rochovská, Krupová, 2016, s. 13)

„...Pojmy vizualní a výtvarné umění lze chápat jako synonyma, avšak v našem jazykovém prostředí je pojem výtvarné umění (zahrnující klasické formy: kresba, malba, grafika, socha apod.) užší než pojem vizualní umění, který kromě těchto klasických forem zahrnuje i netradiční formy, např. fotografii, videoumění, umění instalace objektu a také širokou oblast designu.“ (Rochovská, Krupová, 2016, s. 9)

1.4.2 Výtvarné vidění

„Výtvarné vidění je médium, přes které do nás vchází estetický zážitek, oslovuje nás nejen tvarem, ale i barvou, materiálem, plochou, bodem, linií, světlem, prostorem, strukturou nebo kompozicí, tedy uspořádaným souhrnem některých z uvedených prvků.“ (Belko in Krupová, Rochovská, 2016, s. 13)

Výtvarné vidění je určitá vizualní, zraková a haptická forma estetického vnímání a pomáhá nám k vnímání skutečnosti skrze estetický zážitek. Výtvarné vidění se stává pro výtvarnou výchovu klíčovým psychickým procesem a u dětí předškolního věku se nejčastěji pojí s hrou. Vytváří se společně s vnímáním a je součástí pozorovacích, estetických a empatických schopností a pozornosti, zároveň napomáhá k orientaci v prostoru, podílí se na utváření duchovního života jedince a je jakýsi předpoklad pro tvořivost dítěte. Díky výtvarnému vidění můžeme zpracovávat vizualní zážitek, který je součástí okolí nebo i uměleckého díla. (Rochovská, Krupová, 2016, s. 13–14)

1.4.3 Výtvarné prožívání

„V užším slova smyslu lze výtvarné prožívání chápat jako doprovodnou součást výtvarné tvorby jedince, neoddělitelně propojenou s výtvarným viděním, cítěním a myšlením.“ (Rochovská, Krupová, 2016, s. 15) Výsledkem výtvarného prožívání je samostatné umělecké dílo. Při výtvarném prožívání

se projevují emoce jednotlivce, jeho prožívání a zážitky. Dítě zažívá různé úvahy při výtvarném prožívání, o které se chce podělit s ostatními, avšak pro předškolní dítě je těžké sdílet svůj zážitek s druhými a teprve se to začíná učit. (Rochovská, Krupová, 2016, s. 14–15)

1.4.3.1 Vizualní „čtení“

Vizuální „čtení“ souvisí s výtvarným prožíváním a má vliv na výtvarné myšlení, řeč i vnímání. Při vizuálním „čtení“ pracujeme s výtvarným dílem z hlediska komunikačního účinku a artefakt jakoby „čteme“. Předškolní dítě se tuto dovednost začíná učit.

U tohoto procesu se projevuje uvažování, tvořivost a fantazie jedince. Při výtvarném „čtení“ pracujeme s informacemi a komunikačními účinky díla. Čím více dílo „čteme“ tím více o něm dostáváme informací. Každá interpretace uměleckého díla jednotlivce se může podobat, odlišovat nebo doplňovat. (Rochovská, Krupová, 2016, s. 15)

1.4.4 Výtvarné myšlení

Výtvarné myšlení je důležitou součástí předškolního dítěte při výtvarné výchově. Dle Belka je výtvarné myšlení „specifická forma myšlení, která vychází z vizuálně-haptických zážitků jedince, využívá poznané vlastnosti materiálů a technik výtvarné sféry a respektuje principy tvořivé výtvarné výpovědi jako druhu neverbální komunikace člověka s prostředím.“ (Belko in Rochovská, Krupová, 2016, s. 16)

Výtvarné myšlení není výsadou pouze umělců, ale i předškolní dítě dokáže výtvarně myslet. Předškolní dítě se učí pojmenovávat to, co právě vidí, později se učí výtvarné výpovědi uměleckého díla. Právě proto je důležité u předškolních dětí, mimo jiné, rozvíjet i schopnost poznávat nejen smysly, ale poznávat i skrze výtvarné myšlení. Dítě se učí pojmenovávat věci, situace, vizuální zážitky, používat výtvarné prvky a estetické účinky. Díky výtvarnému myšlení, citění a vnímání dokáže dítě zkoumat výtvarný jazyk a výtvarný účinek uměleckého díla. (Rochovská, Krupová, 2016, s. 15–17)

1.5 Vztah výtvarné výchovy a výtvarného umění v mateřské škole

Věra Roeselová definuje výtvarnou výchovu jako „obor s dynamicky se rozvíjející teorií, s různými výtvarně výchovnými koncepcemi, s úzkou vazbou na výtvarné umění⁸, s rozsáhlou tematickou sférou, s odlišnými aktivitami a vyjadřovacími prostředky.“ (Roeselová, 2003, s. 3) Výtvarná výchova patří mezi obory estetické výchovy, součástí estetické výchovy je i hudební výchova, literární výchova a pohybová výchova. Cílem estetické výchovy je pochopení krásy, která se skrývá v uměleckém díle, ale zároveň ono „krásno“ můžeme nacházet v přírodě a hmotném prostředí života, které člověk vytvořil. Abychom mohli chápat, zda se vůbec estetická výchova prolíná s krásnem, musíme umět rozlišit, co je a co není krásné, to je historicky i společensky podmíněno. (Uždil, Šašínková, 1980, s. 153)

8 Výtvarné umění je „komplex uměleckých druhů komunikujících prostřednictvím vizuální a haptické (hmatové) vnímatelnosti. Realizuje se na ploše a v prostoru prostřednictvím zobrazení.“ (Gero, Husár, Sokolová in Rochovská, Krupová, 2016, s. 9) V dnešní době řadíme mezi výtvarné umění časovou i zvukovou dimenzi (Guillame in Rochovská, Krupová, 2016, s. 9)

Rolí výtvarné výchovy je rozvoj osobnosti dítěte – sebeuvědomování, sebevyjádření, schopnost vcítění se a poznávání světa skrze vlastní reflektování. Předškolní dítě se postupně učí pozorně vnímat, porozumět okolnímu světu a vytvořit si k němu vlastní postoje, to podporuje jeho intelektuální vývoj a následně i jeho další život, který ho čeká. (Roeselová, 2001, s. 10) U výtvarné výchovy se neočekává stejných výsledků všech dětí.

Předškolní dítě v mateřské škole si začíná utvářet první vztahy k uměleckému dílu a začíná se do světa umění postupně začleňovat. Mateřská škola je tak prvním zprostředkovatelem výtvarného umění předškolnímu dítěti, kdy se utváří vědomí a emocionální vztah dítěte k umění. Skrze výtvarné dílo se předškolní dítě začíná orientovat ve světě hodnot. Tyto hodnoty se dítě teprve učí, stejně tak jako se učí vnímat a přijímat význam uměleckého díla. (Uždil, Šašinková, 1980, s. 11)

„Sociální pole“ výtvarné výchovy nezahrnuje jen ustálená hlediska estetická, netýká se jen umění nebo předmětů, které jsme si zvykli oceňovat pro jejich schopnost dotvářet naše životní prostředí, ale týká se už samého principu dobré použitelnosti a fungování věcí, citu pro materiál a jeho zpracování. Dobře vedená výchova přispívá k pochopení vztahů mezi architekturou a jejím okolím, vytváří smysl pro rovnovážné působení všech složek našeho hmotného okolí, popřípadě i pro jejich soulad, neobvyklost, typičnost, novost nebo výjimečnost.“ (Uždil, Šašinková, 1980, s. 11)

1.6 Výtvarná činnost předškolního dítěte

V mateřské škole se nejčastěji dítě projevuje při výtvarné výchově, kdy vzniká výtvarná činnost, jedna z nejdůležitějších výchovných prostředků. Výtvarná činnost zároveň souvisí s poznávacími schopnostmi i s cíli výchovy, velký vliv má taktéž vnitřní zájem dítěte a společenské dění. Při výtvarné činnosti je dítě aktivní, v tomto případě hovoříme o výtvarné aktivitě dítěte. Dítě zažívá radost a projevuje se duševní stránka, paměť a dětská představivost. Výtvarná aktivita je pro dítě přirozená stejně jako řeč. (Uždil, Šašinková, 1980, s. 10)

Učitelka v mateřské škole hraje důležitou roli při vedení výtvarných činností. Od učitelky je vyžadováno mnoho zkušeností, pochopení i znalost psychologické stránky výtvarného projevu. Při výtvarné činnosti si dítě osvojuje pohled na okolní skutečnost a ujasňuje si okolní vztahy mezi věcmi nebo lidmi. *„Výtvarné činnosti, ale už i zájem o hmotné prostředí, které dítě obklopuje, každé vědomější sledování tvarů a jejich proměn, oceňování hodnot, které v sobě skrývá ilustrace doprovázející text v dětské knize, zájem o tvar a použitelnost věcí běžné potřeby, to vše lze vychovávat a dovést už v nejčasnějším dětském věku k určité úrovni.“* (Uždil, Šašinková, 1980, s. 10)

Výtvarné činnosti dle Hazukové jsou činnosti s výtvarnými prostředky (instrumenty, materiály, techniky, elementy, kompoziční principy a procesy tvorby). Výtvarné činnosti dělíme na tři složky – výtvarné vnímání, výtvarná imaginace a výtvarná tvorba. Všechny tyto tři složky spolu

navzájem úzce souvisejí. Výtvarné vnímání je „vnitřní činnost“ dítěte a je smyslovým odrazem spojeným s poznáváním s prožíváním a hodnocením. Výtvarná imaginace je „vnitřní činnost“ dítěte a je důležitou součástí výtvarné tvorby, která dokáže dítě rozvíjet. Předpokladem výtvarné imaginace je dostatek předvýtvarných zážitků, zkušeností a představ. Výtvarná tvorba je „vnější činnost“. Při výtvarné tvorbě vzniká zrakový či hmatově viditelný výsledek ve formě lineární, plošné, prostorové, výtvarné akce nebo časoprostorové. Výtvarná tvorba je často formou sdělení nebo komunikace. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 38)

1.6.1 Zájem předškolního dítěte o výtvarnou činnost

Zájmy předškolních dětí bychom mohli přirovnat k přátelství. Nejedná se v mnoha případech o činnost na celý život, ale i přesto jsou to velmi hluboká pouta, která mají vliv na jejich budoucí život. „Kde se to v tom dítěti vzalo, říká si rodič svého dítěte.“ Předškolní dítě nás totiž dokáže velmi překvapit, a to nejen v oblasti jeho zájmů, proto není radno dítě podceňovat, často dokáže víc, než si myslíme. Předškolní dítě dokáže být zaujaté a do svých zájmů velmi zapálené. Ačkoliv se nejedná často o zájmy dlouhodobé, neměli bychom tyto zájmy brát na lehkou váhu. Čím je dítě starší, tím je jeho zájem stálejší. Dítě se učí pokusem nebo nápodobou, a proto v tomto věku teprve začíná objevovat různé zájmy, rádo si zkusí nové aktivity, které doposud neprozkoumalo. Zájmy dítěte často ovlivňuje rodič nebo učitel, ale i přesto si dítě dokáže ze svého vnitřního popudu vybrat, co ho baví nejvíce. Toto období nazýváme jako senzitivní období⁹. (Kofátková, 2014, s. 61–63)

Nyní víme, že zájmy dětí nejsou stálé, ale i přesto předškolní dítě může mít zájem o výtvarnou nebo tvořivou činnost kterou následně můžeme podporovat a rozvíjet jak v mateřské škole, tak i návštěvou galerie.

1.6.2 Předpoklady k výtvarné činnosti

Helena Hazuková nemluví přímo o zájmech dítěte v souvislosti s výtvarnými činnostmi, ale zájem nahrazuje pojmem výtvarné předpoklady (dispozice) pro estetické (výtvarné) činnosti, někdy i označované jako estetické (výtvarné) dispozice. Každé dítě v sobě má předpoklad pro výtvarné činnosti, které nadále můžeme rozvíjet. Předpoklady ovlivňující výtvarné činnosti dětí lze vymezit z různých hledisek. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 33)

Estetické dispozice ovlivňují vnitřní a vnější faktory. Mezi vnitřní faktory patří temperament, senzomotorické schopnosti, kognitivní dispozice, inteligence i emoční inteligence, paměť, představivost, fantazie, myšlení, tvořivost¹⁰ a motivační struktura. Vnější faktory jsou vlivy materiálního prostředí i vlivy sociální a sociálně kulturní. Také mezi estetické dispozice patří i estetický smysl a jeho složky (smyslové orgány, emocionalita, intelekt, paměť, fantazie a volní vlastnosti), estetické potřeby a estetický zájem. Z hlediska psychologického pohledu souvisí s estetickými dispozicemi i intenzita zážitku, smyslová vnímavost,

9 „Senzitivní etapa je ve vývoji osobnosti určitý časový úsek, kdy je člověk na podněty v určitých oblastech citlivější než v jiných etapách svého vývoje. Klasická situace: přechod od myšlení konkrétního k myšlení abstraktnímu; podobně etapa rozvíjení sociálních emocí, etapa zvládnutí jazyka, etapa potřeby vrstevnické skupiny, etapa potřeby partneru atd.“ (Kolář a kolektiv, 2012, s. 123)

10 V dnešní době se koncept tvořivosti velmi nadužívá, proto bychom se měli zamyslet nad tím, co vlastně ta tvořivost je. Dle Hazukové je tvořivost schopnost spojit myšlení, citění a vnímání, mít uspokojení z vlastní vynalézavosti, ochotu zmocnit se nabízených poznatků a dát jim nové souvislosti. Tvořivé schopnosti mají velký význam pro vytváření kreativních situací ve výtvarné výchově. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 36) Mateřská škola poskytuje dítěti široký prostor pro tvořivost. Každý člověk i dítě má v sobě předpoklad být tvořivý (Opravilová, 2016, s. 124) Uždil zjednodušeně definuje tvořivost jako soustředění se na daný výkon, kdy dítě je dostatečně citlivé při

citlivost, fantazie a obrazovost, pozornost a paměť a estetické zaměření. Naopak z pedagogického pohledu můžeme za estetické dispozice považovat předpoklady k estetickému prožívání a estetické činnosti, způsob vnímání, prožívání, hodnocení, estetické chování, estetické zaměření. Zároveň jsou estetické dispozice ovlivňovány dědičností, vrozenými schopnostmi a zkušenostmi, kterou často ovlivňuje motivační struktura. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 28–42)

„Výtvarné dispozice jako předpoklady ve výtvarné výchově souvisí s předpoklady vizuálními, haptickými a pohybovými schopnostmi.“ (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 39) Dle Slavíka mezi výtvarné dispozice řadíme výtvarnou senzibilitu, výtvarnou představivost, fantazii a výtvarné myšlení, což je zároveň i cílem a prostředkem výtvarné výchovy.

U dětí se mohou rozvinout i eidetické schopnosti související s eidetickými obrazy. Eidetické obrazy jsou představy, které se podobají vjemům. V dospělosti tyto představy téměř mizí. U dětí eidetické schopnosti souvisí s fotografickou pamětí a dříve vnímané skutečnosti. (Hazuková, Šamšula, 2005, s. 40)

1.6.3 Výtvarná činnost jako potřeba

Výtvarná činnost nemusí být jen dispozicí, kterou v sobě dítě má, ale dle Hazukové je výtvarná činnost i potřebou dítěte. Hazuková nazývá tuto potřebu jako *„potřebu realizace tvořivého pudu jako podstatného životního hybatele organického, přírodního, a přirozeného vývoje dítěte.“* (Hazuková, Šamšula, 2005, s.10) Předškolní dítě je velmi aktivní a jeho potřebou je něco samo zvládnout či vytvořit a potvrdit si tak svoje kvality. (Erikson in Vágnerová, 2012, s. 248)

2 Galerie jako prostor pro předškolní dítě

Druhá kapitola se věnuje ve větší míře pojmu galerie jako vzdělávacího prostoru, ale stále hraje klíčovou roli předškolní dítě. Galerijní prostor zde představuje prostor, do kterého se může dostat nejen předškolní dítě, ale i jiný návštěvník – dospělý, učitel atd. Pojem galerie není v České republice ukotven a používá se volně, tudíž je na prvním místě důležité vysvětlit, co slovo galerie vlastně znamená. Dále je podstatné rozlišit jednotlivé typy galerií. Druhá část kapitoly se věnuje důležitým pojmům, problematice a otázkám s pojených s prostorem galerie a předškolním dítětem.

2.1 Vymezení pojmu galerie

Ačkoliv se zdá, že se jedná o otázku, na kterou by zvládl každý jednoduše odpovědět, není tomu tak. Při hledání odpovědi se ihned každému vybaví budova, kde se člověk setká se s uměním v jakékoliv formě. To možné je, ale pojďme se podívat více do hloubky tohoto konceptu a rozklíčovat, co to vlastně galerie je.

Termín galerie není totiž v České republice zcela ukotven, a proto není jednoznačně definován. Počátek slova galerie

datujeme až do doby renesance a baroka, v této době sloužila galerie pro označení architektonického prvku. „Zpravidla to byla spojovací chodba ve formě ochozu v renesančních a barokních palácích či zámcích, kde byla umístěna rodová portrétní obrazárna nebo jiná reprezentační kolekce výtvarného umění.“ (Národní galerie, Praha, 2015, s.1)

Musíme si uvědomit, že v důsledku volného používání termínu nelze zcela jistě vymezit pojem galerie, a proto dochází k problémům s identifikací poslání a služeb jednotlivých institucí. Dnes můžeme navštívit místa, která se nazývají galerie, ale s uměleckou a kulturní činností nemají nic společného. Jedná se o prostory čistě jen komerční nebo rekreační, které jsou zaměřeny na prodej různého zboží. Jako příklad si můžeme uvést Galerii Vaňkovka v Brně nebo Galerii Butovice v Praze. (Jelínková, Brabcová, 2019, s. 2) Nejasné ustálení pojmu galerie (převážně po roce 1989) znemožňuje jejich společenské postavení, jejich funkci a ztěžuje navázání zahraniční spolupráce s jinými galeriemi.

Pokud bychom chtěli navštívit jednu z výše zmíněných míst za kulturním účelem, bylo by to marné. Jedná se vlastně o nákupní centra, která s galerijním prostorem zaměřeným na výtvarné umění nemají nic společného kromě toho, že nese také název galerie, jiné souvislosti tu nehledejme. Pokud se vydáme do Galerie Vaňkovka nebo Galerie Butovice, bude to nejspíše za rekreačním účelem než kulturním. V těchto centrech najdeme velkou nabídku obchodů, služeb, zábavy, volnočasových aktivit nebo gastronomických zážitků. (Galerie Butovice, 2023)

Již v 19. století se setkáváme s přesnějším vymezením termínu galerie, který se více přibližuje dnešním galerijním institucím zaměřených na výtvarné umění. Dle Otto Jana je pojem galerie, který se používá pro označení místnosti uvnitř nebo vně budovy, v odvětví stavitelství. Tato budova pak dále slouží k výstavám obrazů a můžeme se zde setkat s různými uměleckými i starožitnickými sbírkami. (Ottův naučný slovník, 1895, s. 843)

Termín galerie lze v dnešní době vymezit i více z moderního pohledu, kdy galerie je vnímaná jako druh specializovaného muzea, někdy nazýváno i jako muzeum umění, které je součástí muzejní sítě, avšak od muzea se odlišuje určitými znaky. Galerie je zařazena do mezinárodní kategorie vrcholných institucí se specifickým druhem umění, jejichž cílem je zajišťovat institucionalizovanou dostupnost kultury v jednotlivých regionech. „Galerie svými sbírkami a výstavami přináší do regionu měřítko kvality, definují „nadregionální“ kvality umění, vytvářejí kontext kvalitnímu regionálnímu umění“ (Jelínková, Brabcová, 2019, s. 2)

2.2 Není galerie jako galerie – v čem se typy galerií odlišují

Pokud mluvíme o galerii zaměřené na výtvarné umění, podle Jelínkové a Brabcové rozlišujeme právě 3 typy těchto institucí. Každý typ má jiné účelové zaměření nebo se odlišuje jeho cílová skupina, ale i přesto je nazýváme jako galerie. Každá instituce však poskytuje veřejnosti možnost setkání s originálními

uměleckými díly. Odlišujeme tyto 3 typy galerií:

1. **Galerie jako specializovaná muzea výtvarného umění**
2. **Kunsthalle (veřejná výstavní síň)**
3. **Galerie komerčně založená (prodejna umění)**
(Jelínková a Brabcová, 2019, s. 2)

2.2.1 Galerie jako specializovaná muzea výtvarného umění

„V dnešním muzeu umění už nestačí jen pověsit vedle sebe obrazy, rozestavit sochy a pro zajímavost k tomu přidat ptakopyska podivného jako v dobách Rudolfa II. Návštěvníci za vystavenými předměty hledají kromě krásy především příběh, který je zaujme a poučí.“ (Chrobák, Koryčánek a Vaněk, 2016, s. 7)

Dle definice ICOM galerie jako specializovaná muzea výtvarného umění (někdy také jako muzea umění) patří do muzejní sítě a řídí se zákonem o sbírkách (Zákon č. 122/2000 Sb.) Galerie, společně s muzei, mají řadu společných znaků, ale najdeme i odlišnosti, které galerie dělají galeriemi a muzea muzei. Galerie se řadí do mezinárodní kategorie vrcholných institucí spravujících nezaměnitelné kulturní bohatství specifického druhu – umění. Pokud jako návštěvník vstupujeme do tohoto typu galerie, dle definice muzea ICOM, se zde setkáme s výtvarným uměním, které galerie zpřístupňuje pro veřejnost. Jednotlivá díla vypovídají o své kvalitě a galerie za to ručí. Často se zde setkáváme i s originálními díly. Galerie často mívají problémy s politickými vlivy zřizovatelů, kteří jejich chod narušují. (Jelínková a Brabcová, 2019, s. 2)

2.2.2 Kunsthalle (veřejná výstavní síň)

Kunsthalle je veřejná výstavní síň, která se stává nekomerční galerií bez vlastního sbírkového fondu¹¹. Slovo Kunsthalle pochází z německého jazyka a překládá se jako „umělecká síň“. Tyto galerie většinou zakládají umělecké spolky, aby v tomto prostoru mohly vystavovat práce svých členů. Často se jedná o kratší výstavu současných umělců. Na rozdíl od galerie jako specializovaná muzea výtvarného umění, Kunsthalle nemají ani vlastní depozitáře a stálé expozice. (Chrobák, Koryčánek a Vaněk, 2016, s. 7)

Jako dobrým příkladem Kunsthalle uvádíme Galerii Rudolfinum nebo Kunsthalle Praha. Těmto institucím se budeme věnovat v dalších částech práce.

2.2.3 Galerie komerčně založená (prodejna umění)

V dnešní době se slovo galerie používá i pro prostory, které jsou na rozdíl od umělecké galerie jen komerčně založené a jejich cílem není vytvoření prostoru pro zveřejňování umění, ale záměrem je prodej různého zboží, jako jsou právě výtvarné obrazy. Nejedná se o galerii, která nám má nabízet kulturní činnosti ani žádné

11 „Sbírkové fondy jsou sbírky jednotlivých galerií tedy sbírky uměleckých děl. „Díky specifickým podmínkám vzniku některé galerie mohou významným způsobem svými sbírkovými kolekcemi nebo jejich částmi promlouvat i do světového umělecko-historického kontextu, protože spravují umělecká díla patřící ke světovému kulturnímu dědictví. Žádná významná výstava z oblasti výtvarného umění nelze uspořádat bez výpůjček z ostatních veřejných sbírek.“ (Jelínková a Brabcová, 2019, s. 3)

vzdělávací programy. Jako příklad těchto komerčních galerií si zde můžeme uvést galerii Kodl na Národní třídě v Praze. (Národní galerie Praha, 2023)

2.3 Proč navštěvovat galerie s předškolními dětmi

Pokud s předškolními dětmi vcházíme do galerie, dítěti se otevírá prostor, který nabízí setkání s uměleckým dílem, ale zároveň je to prostor, nabízející mnohem více. Předškolní dítě se v galerii vzdělává, poznává a rozvíjí celou svoji osobnost. Pokud má učitel správný přístup k vedení a výběru galerie, může tím pozitivně zasahovat do výchovně vzdělávacího procesu dítěte a zároveň tím rozvíjet i uměleckou stránku dítěte.

Fulková, Jakubcová Hajdušková a Sehnalíková vnímá návštěvu galerií jako možnost, kdy se dítě stává součástí kulturního světa a proniká tak do našich i jiných kultur¹². Pro dítě je proto návštěva galerií velkým základem pro jejich budoucí kulturní život. (Fulková, Jakubcová Hajdušková, Sehnalíková, 2013, s. 2–3) Pupala a Zápotočná považují návštěvu galerií za součást procesu akulturace.¹³ Dítě se tak postupně začleňuje do kultury¹⁴, stává se vizuálně i verbálně gramotné. (Pupala, Zápotočná in Rochovská, Krupová, 2016, s. 17) Návštěva galerie se může pro děti stát svátečním zážitkem. Pro učitele je však důležité, zda si dítě z návštěvy galerie odnáší impulsy, myšlenky, podněty a materiály, se kterými může učitel nadále pracovat i mimo galerii (Kitsbergerová, 2012, s. 23). Dle Brücknerové přesahuje návštěva galerie do estetické výchovy. Galerie a estetická výchova zpřístupňuje a rozšiřuje sbírky umění a znalostí, umožňuje přístupnost uměleckých tradic, jazyků a forem. Zároveň přesahuje i do řemesel, lidské činnosti, jedinečného pohledu na svět a myšlení o umění. (Brücknerová, 2011, s. 21–23)

„Galerie není jediné místo, kde se dozvíte něco o umění. V galerii se ale můžete naučit mnohem více. Věříme, že pokud se umění otevřete, pak vás umění změní. Může se vám stát, že budete citlivější, vřelejší, otevřenější, více tolerantní a ohleduplnější.“ (Národní galerie Praha, 2023)

2.3.1 Setkání s uměleckým dílem jako proces vzdělávání předškolního dítěte

Bláha a Říhová uvádějí popisují setkání s uměleckým dílem jako dobrodružství. Dítě se setkává s prvními autorskými díly jiného výtvarníka, než je on sám. A právě návštěva galerií je podstatný krok, který dítěti i dospělému člověku pomáhá k pochopení subjektivní výpovědi autora skrze jeho tvorbu. Je třeba si uvědomit, že podstatou vnímání uměleckého díla není ani tvorba, ani interpretace, ale komunikace. Umělecké dílo je výpovědí dané doby a tuto výpověď se předškolní dítě učí „číst“. Dospělý člověk si během interakcí s dílem klade znepokojivé otázky a hledá na ně odpovědi. Právě předškolnímu dítěti na této badavé cestě pomáhá pedagog nebo jiný galerijní pracovník a skrze tuto pomoc dítěti pomáháme najít odpovědi na jejich otázky. Z tohoto důvodu si má aktivní návštěvník v galerii pokládat různé otázky a pomocí interakce s obrazem na badavé otázky dostává odpovědi. (Bláha, Říhová, 2019, s. 66). U dětí předškolního věku lze rozvíjet

¹² Kultura je integrovaný systém významů, hodnot a norem chování, které vznikají v každodenní životní praxi a jsou předávány z generace na generaci. K projevům kultury patří například i fotografování, filmování, sledování televize a reklamy, jízda automobilem, móda, školní docházka, obchodování, kreslení pastelkou i práce v laboratoři. Z umělecké kultury sem řadíme právě četbu krásné literatury či poezie, návštěvu galerií i muzeí, divadel a koncertů. (Fulková, Hajdušková, Sehnalíková, 2013, s. 2-3)

¹³ „Akulturace je proces, v němž styk mezi příslušníky odlišných kulturních skupin vede k osvojování kulturních vzorců jednou nebo více skupinami.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 16)

¹⁴ „Pojem kultury lze chápat jako „všechno to, co v daném prostoru vygeneroval člověk jako participant na společenském dění, a tedy to, co v konečném důsledku lidi spojuje a vytváří z nich lidské společenství sdílející společné hodnoty, normy, poznání, jazyk, významy atd.“ (Pupala, Zápotočná in Rochovská, Krupová, 2016, s. 17)

vnímání uměleckého díla pomocí hry.

„Když dítě roste a vyvíjí se, postupně se učí přetransformovat vizuální obraz do informace, kterou potřebuje. Dítě se stává vizuálně gramotné a rovněž i verbálně gramotné. Učí se rozeznat obrazový kód, porozumět jeho kulturně determinovanému jazyku“ (Stonehill in Rochovská, 2016, s. 17) „...Prostřednictvím interpretace uměleckých děl rozšiřuje svoje poznání, objevuje nové vztahy a souvislosti, je iniciované k tomu, aby vlastním myšlením odhalovalo odkazy ukryté v myšlení. Při interpretaci vizuálního umění jde i o ovlivňování kvality postojů, hodnot, emocionální stability, zájmů, aspirací dítěte a podobně, přičemž umění v tomto procesu sehrává nezastupitelnou úlohu. Taktéž mohou být rozvíjeny koordinační schopnosti, jemná motorika, pohybové předpoklady.“ (Rochovská, Krupová, 2016, s. 7)

Všechno, co dítě vidí kolem sebe – barvy, tvary, pohyby, světlo a stín, vizuální objekty i celé vizuální scény, je naším vizuálním výtvořem, konstrukcí naší vizuální inteligence¹⁵. (Šupšáková in Rochovská, Krupová, 2016, s. 13)

„Každý umělec i každé umělecké dílo mají svůj příběh, který stojí za to prozkoumat. Poznávání umění a nahlížení různých cest, jak díla mohou vznikat, otevírá cestu naší vlastní představitivosti a fantazii. To, jak umění může zrcadlit skutečnost tisíci možnými způsoby, je pro nás inspirací a výchozím bodem pro vlastní tvůrčí výtvarnou zkušenost. Myslíme si, že pohybovat se v blízkosti umění a děl, které nás přesahují, a zakusit na vlastní kůži, jaké to je něco vytvořit, nás činí kreativnějšími.“ (Národní galerie Praha, 2023)

Abychom mohli vnímat umění je důležité porozumět a znát jazyk umění, který vypovídá o minulosti i současnosti. Svět umění nemůže být přístupný těm, kteří k tomu nejsou příslušně vzděláni. (Brücknerová, 2011, s. 21–23)

„Umělecké ztvárnění světa a života je aktivním, jedinečným činem, který dává svobodu sdělit a vyjádřit obsahy, které jinak vyjádřit nelze. Dává možnost uchopit složitost, unikavost světa a člověka v jejich tajemství, prožívání, vztazích, v rozporech i neoddelitelnosti. Umožňuje zcela zvláštní druh poznání a klade otázky, které problematizují až příliš zjednodušené „pravdy“, jimiž si společnost zjednodušuje svět. Klade i ambiciózní cíle, jak se dotknout ideálů dokonalosti, krásy, svobody nebo jak přesáhnout horizont užitého, každodenního rozvrhu života. Aktuální podoby umění, ale i umění staré či klasické, které nikdy nepřestalo být součástí kulturního dědictví a bohatství naší současnosti, je doménou živé tvořivosti a je ve vzdělávacím systému nezastupitelné z hlediska rozvoje dítěte či mladého člověka, jeho poznávání, prožívání, senzitivity, schopností empatie i kritického, reflektujícího myšlení, bohatosti jeho osobnosti a jeho místa ve světě ve společenství druhých.“ (Fulková, Jakubcová Hajdušková, Sehnalíková, 2013)

2.4 Možnosti mateřské školy v galerii

Nabídku galerie pro mateřské školy najdeme na webové stránce instituce, kam většinou učitel mateřské školy zavítá jako první, aby se informoval o nabídce a výstavách galerie. Galerie může

15 „Vizuální inteligenci definujeme jako aktivní a holistickou schopnost, která je na nejvyšší úrovni senzomotorické hierarchie vnímání. Je založená na aktivování krátkodobé i dlouhodobé paměti s cílem uspořádat ji do smyslu – a vyřešit problém. Vizuální inteligence zapojuje motorickou koordinaci a verbální jazyk, má svou vlastní univerzální gramatiku, založenou na principu bod, linie a barva v rámci základního kontinuálního rámce“ (Šupšáková in Rochovská, Krupová, 2016, s. 13)

svoji činnost propagovat i skrze různé informační letáčky a pozvánky. V dnešní době mnoho galerií sdílí svoji aktivitu, aktuální nabídku výstavy, fotografie a různé články na sociálních sítích (Facebook, Instagram, Twitter, YouTube, ...) Galerie často posílají nabídku prostřednictvím e-mailu, ale zájemce si o ni musí požádat. Galerie rovněž vydávají různé metodické materiály a průvodce k aktuálním výstavám, které můžeme najít v tištěné podobě a někdy i online na webových stránkách galerie. Většinou na webových stránkách galerie najdeme kolonku Programy pro školy nebo Vzdělávání, kde si učitel může vybírat z nabídky různých vzdělávacích programů, tvůrčích dílen, aktivity pro děti, speciálních programů, otevřených ateliérů, soutěží, dokonce i online nabídek. Pro nejmladší návštěvníky galerie pořádají programy i pro rodiny s dětmi nebo víkendové programy. Další informace nám galerie může poskytnout na pokladnách nebo informacích jednotlivých institucí. Pro učitele mateřských škol jsou tyto zdroje dobrým a ovlivňujícím pomocníkem při výběru dané výstavy nebo doprovodných programů.

Ať už nám galerie nabízí jakkoliv různorodou nabídku, vždy je volba výstavy ovlivněna učitelem nebo ředitelkou mateřské školy, který by měl být schopen dětem vybrat takovou výstavu, která bude úměrná jejich věku a měla by je zaujmout. Při výběru by měl učitel také zohlednit RVP PV.

2.4.1 Přístupnost galerií pro mateřské školy

Při volbě návštěvy galerie s předškolními dětmi nás může ovlivnit několik faktorů. Mateřská škola musí zvážit spousty hledisek – dostupnost galerie (například jak daleko se galerie od mateřské školy nachází, popřípadě využití dopravy. Pokud se galerie nachází daleko od mateřské školy musí využít dopravu. Některé mateřské školy v Praze nemůžou využívat metro, a proto jsou odkázány na tramvaj nebo jinou hromadnou městskou dopravu. Dalším faktorem je financování (některé galerie mívají placené programy nebo nenabízejí vstup zadarmo). Učitelka musí návštěvu galerie projednat s vedením mateřské školy. Je třeba, aby učitel uměl zvážit i aktuální nabídku výstav a galerií v dané oblasti. Galerie samozřejmě mají nabídku i pro předškolní děti, přizpůsobují tomu své edukační programy, mají koutky nebo ateliéry pro děti, pořádají programy pro rodiny s dětmi nebo poskytují vzdělávací přednášky pro učitele mateřských škol. Některé galerie nabízejí své výstavy pouze pro starší děti než jsou předškolní, a tak učitel musí výběr výstavy přizpůsobit pro děti předškolního věku.

K problematice přístupnosti galerií se Bláha vyjadřuje jako o dostupné vzdálenosti galerie. Vliv nabídnutých programů a výstav galeriemi spočívá i v rozdílnosti větších a menších měst. V regionálních městech a vesnicích není nabídka tak velká. Větší nabídku galerijní edukace najdeme právě v krajských městech a v Praze. Bláha nabízí vyřešení této situace pro menší města ve formě poskytnutí odborných publikací s rozšířením o edukační programy, obrazových souborů a metodických příruček, které může učitel využívat (Bláha, 2020, s. 72–73)

2.5 Doprovodné programy v galerii pro předškolní děti

Doprovodné a edukační programy mohou galerie pořádat ve formě přednášek, prohlídek, besed, kurzů, dílen, exkurzí, ateliérů atp. Programy jsou přizpůsobeny pro jednotlivé věkové kategorie. Pro mladší děti je vhodnější zvolit praktické nebo smíšené programy. Mezi praktické programy řadíme kurzy, ateliéry a tvůrčí dílny, které jsou založeny více na aktivitě a kreativitě diváka. Mezi smíšené programy patří animace¹⁶ využívající jak teoretické, tak i praktické poznatky, které jsou určené spíše pro starší děti. (Horáček, 1998, s. 63–72)

16 Animace v galeriích je druh programu, kde účastník se stává aktivním tvůrcem a navazuje na výtvarné dílo. Aktivita účastníka nejčastěji spočívá v kreslení, malování, diskuzi nebo pohybem vlastního těla při kontaktu s dílem, nejčastěji se jedná o současné umění. Slovo animace se častěji používá v cizích zemích (Americe, Anglii a Francii), proto v České republice není zatím vhodnější definice. (Horáček, 1998, s. 71–72)

Doprovodné galerijní programy napomáhají vyučujícímu k naplnění cílů Rámcově vzdělávacího programu. Učitel má možnost dále pracovat s programem při dalších navazujících činnostech ve třídě. Zároveň poskytují učitelům odborné a metodické informace. Edukační program umožňuje dětem lepší propojení a pochopení výstavy i méně pozorným a motivovaným dětem. (Kitsbergerová, 2013, s.23–24)

Dle Fulkové, Jakubcové, Kitsbergerové a Sehnalíkové jsou edukační programy „následovníky“ výstavy, kterou doplňují a doprovázejí. Edukační program je součástí běžného galerijního provozu, dále pak záleží na pedagogovi, jak na edukační program naváže mimo instituci při vzdělávání dětí. Důležité jsou také další lekce. Tím, že pedagog s dětmi dále pracuje s programem i druhý den, umožňuje dětem program i výstavu více prožít právě i mimo galerii. (Fulková, Jakubcová, Kitzbergerová, Sehnalíková, 2013, s. 11)

3 Reflexe tří galerijních výstav a galerií

Poslední kapitola teoretické části reflektuje 3 výstavy, které jsme s předškolními dětmi navštívili. Výstavy jsem vybírala podle toho, zda jsou vhodné pro předškolní děti a vzdálenosti galerie od mateřské školy.

Na výstavy a galerie je nahlíženo jako na analýzu teoretického rámce výstav, rovněž jako na prostor, kde se předškolní děti mohou vzdělávat a jako výchozího konceptu pro dětské práce připravované na jejich vlastní výstavu. Text uvádí reflexi výstavy jako celku, shrnutí vybraných uměleckých děl, téma výstavy, stručně popisuje galerii jako prostor pro vzdělávání a další sounáležitosti, které s výstavou souvisejí.

3.1 Reflexe 1 – Fragilités

3.1.1 O Galerii Rudolfinum

Galerie Rudolfinum je typ galerie takzvaného Kunsthalle (více o typu galerie kunsthalle je popsáno v kapitole 2.2.). V Galerii Rudolfinum vystavují čeští i zahraniční umělci a většinou se jedná o umělce současného umění. Mimo jiné se Galerie Rudolfinum zaměřuje na aktivní vydavatelskou činnost, vytváření edukačních programů, pro školy i veřejnost pořádají přednášky, semináře, divadelní představení nebo hudební přehlídky. Součástí prostoru

je edukační centrum Artpark, které je nejen pro děti, ale i dospělá, jeho cílem je přiblížit současné umění aktuální výstavou. (Galerie Rudolfinum, 2023)

Galerie je přístupná veřejnosti od 1. ledna 1994 jako státní instituce v rámci České filharmonie, se kterou sídlí v historické budově pražského Rudolfinu. Galerie spadá pod působení Ministerstva kultury České republiky. Architekti budovy jsou Josefe Zitek a Josefe Schulz, kteří galerii postavili v neorenesančním stylu.

Galerii Rudolfinum najdeme v Praze a je zasazena do historického jádra a samotného kulturního dění, jelikož se v blízkosti nachází Uměleckoprůmyslové muzeum, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy a Vysoká škola umělecko-průmyslová. (Galerie Rudolfinum, 2023)

3.1.2 O výstavě *Fragilités*

Fragilités je název výstavy, která se konala od 20. října 2022 do 29. ledna 2023 v galerii Rudolfinum v Praze. Původně měla být výstava ukončena již 8.1.2023, ale přes velký zájem byla prodloužena. Vstup do galerie byl volný.

Výstava nese název *Fragilités*, což v překladu znamená křehkost (křehkosti). „*Výstava Fragilités rozvíjí obavy, vize a citové odezvy tvůrců, kteří se křehkostí hluboce zabývají a reflektují její napětí, spletnosti i paradoxy. Zpochybňuje tradiční význam křehkosti ve smyslu slabosti, bezmoci či pasivity, a naopak ji považuje za zdroj síly a dění, aktivně podporující vzájemné provázanosti.*“ (Galerie Rudolfinum, 2023)

Co vlastně znamená křehkost? „*Křehkost může v naší mysli vyvolávat představu skla či porcelánu, vázy balancující na okraji stolu. Ale i papírového dárečku, sádrové sošky splácané ke Dni matek, motýlích křídel, tykadel brouka. Stejně jako křehkost kostí starého člověka, náladovost kolegy nebo přítele, který všechno vidí černě. Některé slabosti nás činí křehkými.*“ (Van Espen, Sorokina, Bouvard, Garlatyová, Asalia, Pope, 2022, s. 3)

„*...Jeví se jako anomálie v běžném dění, závada materiálu, nehoda přírody, chyba v dějinách. Překvapuje nás, frustruje a přináší zklamání. Protože více či méně žijeme pod imperativy efektivy a výkonu. Síly a moci, úspěchu a vítězství. A pokud náhodou narazíme na slabost, musíme se jí vzepřít a udolat ji. Je to snad břemeno dnešního člověka?*“ (Van Espen, Sorokina, Bouvard, Garlatyová, Asalia, Pope, 2022, s. 3)

3.1.3 Umělci na výstavě

Na výstavě vystavovali jak čeští umělci, tak i umělci ze zahraničí. Jednalo se o tyto umělce: Francis Alÿs, Michael Armitage, Maria Bartuszová, Bianca Bondi, Louise Bourgeois, Geta Brătescu, Edith Dekyndt, Susanna Fritscher, William Kentridge, Kapwani Kiwanga, Dominik Lang, Luboš Plný, Anri Sala, Vivian Suter, Alina Szapocznikow, Barthélémy Toguo, Anna Zemánková. Kurátorky výstavy byly Elena Sorokina a Silva Van Espen. (Galerie Rudolfinum, 2023)

„Výstava spojuje několik generací, z nichž nejstarší je zastoupena díly Louise Bourgeois, Marii Bartuszo, Gety Brătescu a Aliny Szapocznikow, které propojuje síť spojitostí.“ (Galerie Rudolfinum, 2023) Několik umělců svá díla vystavuje v České republice poprvé, jejich tvorba zkoumá křehké soužití mezi lidmi a světem, pracují se širokou škálou objektů, procesů a ekosystémů. Mezi tyto tvůrce patří Francis Alÿs, Bianca Bondi, Edith Dekyndt, Susanna Fritscher, Kapwani Kiwanga, Anri Sala a Vivian Suter. Křehkostí „schránky“ ve které bydlíme, proměnlivost a poréznost těla ve svých děl ztvárňují umělci Michaela Armitage, William Kentridge, Dominik Lang, Barthélémy Toguo, Luboš Plný a Anny Zemánková. (Galerie Rudolfinum, 2023)

3.1.4 Díla na výstavě

Tvorba umělců zkoumá křehkosti, lidské tělo, životní prostředí, síly a zranitelnosti z různého pohledu. Umělci využívají ke své práci různé instalace (*Open to the Sky*, série *Spící město*, *Bloom (Heritage)*) mimo jiné i instalaci *White Gold: Monologo*). Umělci Francis Alÿs, William Kentridge a Anri Sala předkládají své umění v podobě videoinstalací (*Children's Game*, *Prohibited Steps*, *Sibyl* a *If and Only If*). Většinou se jedná o kratší videoinstalace v rozmezí 3 až 10 minut. Svoji prostorovou tvorbou zaujmou umělci Susanna Fritscher, Dominik Lang, Geta Bratescu, Martina Bartuszo, Alina Szapocznikow, Louise Bourgeois, Bianca Bondi, Kapwani Kiwanga (a jejich díla *Open to the Sky*, série *Spící město*, *Tlakem perforovaný tvar*, *Stone Giving Brith*, *Vertikalne a horizontálny reliéf*, (*Ventre-coussin (Belly Cushion)*, *Couple* a mnoho dalších). (Van Espen, Sorokina, Bouvard, Garlatyová, Asalia, Pope, 2022, s. 40–102)

3.2 Reflexe 2 – Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta a Kunsthalle Praha

3.2.1 O Kunsthalle Praha

„Kunsthalle Praha je nové místo pro umění na kulturní mapě Prahy. Jako nestátní a neziskovou platformu k propojování české a mezinárodní umělecké scény ji založila nadace The Pudil Family Foundation.“ (Kunsthalle Praha, 2023)

Kunsthalle Praha je typ galerie tzv. kunsthalle stejně tak jako Galerie Rudolfinum (více o typu galerie Kunsthalle je popsáno v kapitole 2.2.). „Kunsthalle v současnosti rovná se laboratoř kritického myšlení a otevřeného dialogu o aktuálních tématech, jak v umění, tak ve společnosti. Cílem není umění konzervovat, ale nabízet nové pohledy a progresivní tendence, reflektovat svět, v němž žijeme.“ (Kunsthalle Praha, 2023) Kunsthalle Praha se zaměřuje na současné a moderní umění českých i zahraničních umělců 20. a 21. století, která jsou v těchto prostorách většinou vystavována krátkodobě doplněná s doprovodnými programy a vzdělávacími aktivitami pro různou věkovou kategorii.

Kunsthalle Praha vznikla v místě bývalé Zengerovy transformační stanice v historickém centru Prahy. Součástí tohoto prostoru je i design shop, bistro i kavárna s terasou, ze které jde vidět na Petřín a Pražských Hrad. (Kunsthalle Praha,

2023)

3.2.2 O výstavě Jedno mávnutí řas a za námi, jsou léta

Výstava pod názvem Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta představuje reprezentativní retrospektivu děl německého umělce Hildebrandta Gregora, která se konala od 29. září 2022 do 13. února 2023. Ačkoli Hildebrandt Gregor u nás v České republice není tolik známý, jedná se o jeho největší životní výstavu. Kurátorka výstavy Christelle Havranek vybrala záměrně pro Kunsthalle Praha méně známého umělce, a proto se nám otevírají pohledy i na méně známá díla nebo právě úplně nová. Autorovi se nabídl naprosto jedinečný prostor, a právě proto zde několik děl vzniklo přímo na míru pro Kunsthalle Praha. Příprava výstavy trvala několik týdnů a s pomocí Hildebrandta na ni pracovalo více než 40 dobrovolných studentů. (Christelle Havranek, 2022) Autor zde vystavuje díla starší i novější, vzniklá od roku 1999 do roku 2022, která nejsou uspořádány chronologicky, ale je uspořádána do jednotlivých 7 částí: Galerie 1, Auditorium, Schodiště, Black box, Galerie 2 (druhá část) a exteriér. (Kunsthalle Praha, 2022, s. 7–37)

Název výstavy Jedno mávnutí řas a za námi, jsou léta je inspirovaný podle názvu Hildebrandtova díla *o.T. (Wünsche)*, který odkazuje na jeho název výstavy *Ein Wimpernschlag un Hinter uns die Jahre* evokující mrknutí očí. (Kunsthalle Praha, 2022, s.7)

3.2.3 O Gregorovi Hildebrandovi

Gregor Hildebrandt se narodil v roce 1974 v Německu, kde také jako umělec v současnosti působí. Od roku 2015 vyučuje malbu a grafiku na Akademii výtvarných umění v Mnichově. Hildebrandtova tvorba je zastoupena v různých sbírkách – Centre Pompidou v Paříži, ve sbírce současného umění Spolkové republiky Německo nebo ve sbírkách v Hongkongu. Gregor Hildebrandt nepůsobí jen jako umělec, ale také jako kurátor. Od roku 2017 se stal kurátorem již pro stovky výstav, které pořádá ve svém galerijním prostoru „off space“ Grzegorki Shows. V roce 2018 se svojí partnerkou Alicjou Kwade založil vydavatelství Grzegorzki Records. (Kunsthalle Praha, 2022, s. 39)

3.2.4 Díla na výstavě

Hildebrandt považuje diváka svých děl jako za spolutvůrce svých dílech, proto často umělec ve svých dílech naznačuje, ale nikdy neprozrazuje a pohrává si s tajemstvím a nepředvídatelností. Umělcova tvorba odkazuje na minimalismus, abstraktní expresionismus, literární, filmová a hudební díla. Umělec nechává diváka, aby sám objevil zvuk jeho obrazů nebo instalací. Hildebrandt často pracuje s analogovými nosiči zvuku, magnetickými pásky, audiokazety a s různými záznamovými médii (VHS nebo gramofonové desky).

Motiv ticha a zvuku prostupuje celou Hildebrandtovou tvorbou. Dále využívá materiál, který deformuje nebo pitvá, dále pracuje s kontrasty černé a bílé, viditelného a neviditelného nebo smutku a radosti. Proto na první pohled díla působí jako krásná a hladká, ale pokud divák nechá k sobě díla promlouvat, objeví jejich složitost.

Zajímavostí je, že Gregor Hildebrandt často na svých výstavách využívá „výstavu ve výstavě“ tzn. umělec si zve jiné umělce i ne-umělce, aby představili svá díla v prostoru Grzegorzki Shows, který je součástí i výstavy Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta. (Kunsthalle Praha, 2022, s. 4–5)

„Výstava Kunsthalle Praha, zároveň uvolněná i tajuplná, je první, která komplexně představuje tvorbu Gregora Hildebrandta a přivádí také jeho přátele.“ (Kunsthalle Praha, 2022, s. 5)

Na výstavě jsou například vystavována díla *Where I Switch to the Other Side (PAAR)*, *The Figurehead*, *Orphéeee*, *Wall of Fame*, *Malá Strana (bílá)*, *Kassttenparkett*, *Rauch und Schall*, *Step by Step*, *Grzegorzki Shows*, *Die Ape*, *Groter Jan*, *Das Negativ*, *Pawn Shop /von Schwarz zu Weiß*, *Licht*, *Seht ihr die weißen Möwen dort?*, *Leitfall*, *Segel*, *LP (Große Kassettenschallplatte)* mimo jiné i *Scala*. (Kunsthalle Praha, 2022, s. 7–37)

3.3 Reflexe 3 – Dva světy

3.3.1 O galerii Villa Pellé

Villa Pellé neboli Pelléova vila je novorenesanční objekt v rezidenční části Prahy 6. Je to prostor pro kulturní a společenské události rozmanitého charakteru, které jsou pro návštěvníky různého věku a zaměření. *„...Villa Pellé je nové kulturní a společenské centrum s nadstandardní programovou nabídkou. Slouží nejen zábavě, ale také vzdělávání a poznávání a v neposlední řadě i rozvoji kreativity.“* (Villa Pelle, 2023)

Architekt villy je Rudolf Koukola, který nechal villu postavit na zakázku pro Marii Knoblochovou v roce 1889–1890. *„Je součástí významného širšího urbanistického celku reprezentativních vil konce 19. a začátku 20. stol. při Slavíčkově ulici a patří mezi nejznámější vily v této diplomatické a rezidenční oblasti, která se rozkládá od křižovatky Špejchar až ke Královské oboře.“* (Villa Pelle, 2023)

3.3.2 O výstavě

Výstava ve Villa Pellé je výstava malířů otce a syna Pištěkových – Theodora Pištěka a Jana Pištěka, proto také zvolen doplňující název Dva světy. Celá výstava je pod názvem Pištěk & Pištěk, Dva světy. Jedná se o jejich první společnou výstavu. Oba autoři na výstavu přinášejí různorodost děl a využívají mnoho technik. Každý autor ztvárnil svá díla nezávisle na druhém, ale právě výstava Dva světy je spojuje. Spojuje je důvěra v sílu obrazu i touha po dokonalosti a co největší umělecké přesvědčivosti. Důležitost kladou i na kvalitu děl s propojením výstavy. Výstava vzniká pod vedením dvou kurátorů, a to Petra Volfa a Martina Dostála. K vidění výstava byla od 18. října 2022 do 20. ledna 2023, ale nakonec se výstava prodloužila do 29. ledna 2023 pro velký zájem. (Galerie Villa Pellé, 2022)

3.3.3 O umělcích – Theodor a Jan Pištěk

Theodor Pištěk pochází z umělecké rodiny a v roce 2022 oslavil 90 let. Působí v Praze, kde také vystudoval Akademii výtvarných umění v ateliéru tradičního realistického portrétisty Václava Nechleby. Po úspěšném zakončení studia na Akademii

výtvarných umění začal pracovat na nabídce režiséra Františka Vlácil jako spolupráci k filmu *Holubice*, pro které vytvořil kostýmy k filmu. (Galerie Villa Pellé, 2022) Nadále spolupracoval na dalších filmech jako kostýmní výtvarník. Nejvíce se však jeho kostýmní práce proslavila ve filmech *Tři oříšky pro Popelku*, *Arabela* nebo k filmu *Amadeus*, za které získal ocenění. (Artlist — Centrum pro současné umění Praha, 2023) Theodor Pištěk se ve své tvorbě věnuje malbě, převážně hyperrealistické tvorbě. Dále se věnuje figurální malbě, krajinné malbě, abstrakci, instalaci nebo reliéfům.

Jan Pištěk, syn Theodora Pištěka, se narodil 1961 v Praze. Vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze a po studiích se zde stal odborným asistentem v ateliéru malby profesora Bedřicha Dlouhého. Také se zařadil mezi přední malíře postmoderní generace, o jeho tvorbu se projevil ihned velký zájem. Během svého života se věnoval několika různým projektům, výstavním aktivitám a práci pro film a divadlo. (Jan Pištěk, 2023) Jan Pištěk se ve své tvorbě věnuje realistické a expresivně abstraktní tvorbě nebo figurální tvorbě a vytváří třírozměrném plastiku. (Galerie Villa Pellé, 2022)

3.3.4 O dílech na výstavě

Výstava *Dva světy* nabízí práci kvalitních umělců, kteří vystavují společně poprvé. Každý umělec ke své tvorbě přistupuje odlišně, ale právě tato výstava je spojuje, spojuje je touha po dokonalosti a důvěra v sílu obrazu a jejich nadčasovost tvorby. Pro oba autory je důležitá kvalita provedení výstavy pro jejich díla. (Galerie Villa Pellé, 2022)

Theodor Pištěk na výstavě *Dva světy* vystavuje například *Holubice* (1960), *Leť motýlku leť* (1962) nebo *Rozmluva s Hawkingem* (2019). Z tvorby Jana Pištěka na výstavě může najít například plastiku *Bart Simpson* (2012), *Jiný svět* (2021) nebo plastiku *Koule* (2022).

3.3.5 Dávám ti znamení – tvůrčí dílna pro děti

K výstavě Pištěk & Pištěk, *Dva světy* je připravena tvořivá dílna pod vedením lektorů, která je zaměřená na symboly, stylizaci objektu, geometrické tvary a různé textury. Děti si vytvoří vlastní texturu, kterou převádějí pomocí světla do velikostní transformace. A dochází tak ke hře se stínem a světlem. Dalšími doprovodnými tvůrčími ateliéry jsou programy *Živel jsi ty* nebo *Jiné krajiny*, které jsou určené pro starší děti. (Galerie Villa Pellé, 2022)

Praktická část

4 Popis praktické části

Praktická část je realizovaná ve formou několikaměsíčního didaktického projektu s předškolními dětmi z mateřské školy. Didaktický projekt je propojen s výzkumnou částí, která je provedena za pomoci výzkumných otázek a metod, které jsou zmíněny v dalších kapitolách.

Praktická část je rozdělena do tří částí. První část je provedena s předškolními dětmi v prostoru galerií, konkrétně se jedná o Galerii Rudolfinum, Kunsthalle Praha a galerii Villa Pellé. Druhá část navazuje na navštívené výstavy, její realizace je uskutečněna v mateřské škole, kterou předškolní děti navštěvují. Výzkum popisuje působení a reakci předškolních dětí na prostor galerie. Sleduje, jak prostor galerie může výchovně působit na předškolní děti a jak děti pracují se svými zkušenostmi, které nasbíraly při návštěvě galerie a při plánování a realizace jejich vlastní výstavy. Třetí část spočívá v instalaci dětských prací a přípravy veřejné výstavy. Instalace výstavy probíhá bez přítomnosti dětí. Závěrečná část didaktického projektu je zakončena veřejnou vernisáží a tím, že děti navštíví svoji vlastní výstavu.

Praktická část bakalářské práce je rozdělena do šesti částí (Popis praktické části, Didaktický projekt, První část didaktického projektu, Druhá část didaktického projektu, Třetí část didaktického projektu a Zhodnocení didaktického projektu) a dalších podoblastí. Všechny kapitoly tvoří jednotný důležitý celek praktické části, které se zároveň doplňuje s teoretickou částí.

4.1 Cíle praktické části

První cíl praktické části se zaměřuje na výzkumnou sondu, která zjišťuje přínosy návštěv galerií pro předškolní děti. V rámci výzkumné sondy je sledováno, jak na děti působí prostor galerie i z hlediska vzdělávacího procesu a jak reagují na výstavu a jednotlivá díla v galeriích, co si z tohoto prostoru odnášejí.

Druhým cílem je zjistit, jak galerijní prostor ovlivnil předškolní děti po několika uplynulých týdnech v rámci přípravy vlastní výstavy a jaké vzpomínky a pocity v dětech přetrvávají při plánování výstavy. Hlavním východiskem při přípravě výstavy je pro děti jejich vlastní reflexe, reakce, vzpomínky, poskytnuté fotografie a inspirace navštívenými galeriemi.

Třetím cílem je zjištění, jaké jsou komunikační účinky výtvarných děl dětských prací, jak dítě komunikuje skrze své vytvořené dílo inspirované galeriemi, které navštívilo. A jaké zážitky a reakce dítě má při návštěvě vlastní výstavy, kde vidí svá díla, které pro tuto výstavu připravilo.

4.2 Výzkumné otázky

Praktická část obsahuje několik výzkumných otázek, které vyplývají z výše zmíněných cílů:

1. Jaký postoj si utvářejí předškolní děti k prostoru galerie, jak se formuje jejich vztah ke galeriím a výstavám?
2. Jak předškolní děti ovlivňuje galerijní prostor a jaký to má pro děti přínos?
3. Jaké jsou reakce dětí na navštívené výstavy v galeriích?
4. Jak výstavy ovlivnily komunikační účinky dětských výtvarných prací?

4.3 Výzkumné metody a práce s daty

17 „Kvalitativní výzkum využívá náhodné výběry, experimenty a silně strukturovaný sběr dat pomocí testů, dotazníků nebo pozorování. Konstruované koncepty zjišťujeme pomocí měření, v dalším kroku získaná data analyzujeme statickými metodami s cílem je explorovat, popisovat, případně ověřovat pravdivost našich představ o vztahu sledovaných proměnných.“ (Hendel, 2016, s. 42)

18 Během pozorování výzkumník pozoruje předem daný jev. Pozorování slouží k získávání informací o tom, co se děje. (Hendel, Remr, 2017, s.83)

19 Rozhovor je metoda shromažďování dat, výzkumník pracuje s respondenty pomocí verbální komunikace. Někdy slovo rozhovor, může být zaměňováno se slovem interview (Průcha, 2009, s. 815) Při skupinovém rozhovoru výzkumník získává nestrukturovaná data o průběhu a obsahu dění skupiny. (Hendel, Remr, 2017, s.85)

20 Význam slova, můžeme chápat také jako srovnávací (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 129)

Pro výzkumnou sondu praktické části je použita kvalitativní¹⁷ výzkumná metoda. Pro sběr dat jsou v této práci využity metody pozorování¹⁸ s kombinací řízeného rozhovoru¹⁹ vedeného ve skupině. Dále je využita komparativní²⁰ výzkumná metoda, která porovnává komunikační účinky umělce a dětí, porovnání probíhá pomocí múzických principů s mým vlastním výkladem. Dále je použit rozbor reflexí dětí vzniklých při návštěvě galerií.

Pozorování je zúčastněné a probíhá v prostorech galerie. Některé galerie ve svých prostorách nedovolovaly videozáznamy, proto jsou výsledky pozorování zaznamenány písemně nebo jako fotodokumentace. Řízený rozhovor s dětmi probíhá prostředí v prostředí mateřské školy, byl realizován pomocí připravených otázek. Pro zaznamenání celého procesu jsou použity fotodokumentace, záznamy s komentáři vzniklými během zúčastněného pozorování nebo rozhovoru, vše je následně analyzováno. Výsledky jsou zaznamenány a komentovány, některé výsledky jsou uvedeny v grafech.

Veškerý sběr dat a výsledků je proveden pomocí didaktického projektu s předškolními dětmi, který trvá od 4. ledna 2023, kdy je dětem projekt představen a končí 12. dubna 2023, poslední návštěvou dětí vlastní výstavy. Výstava dětských prací, která je součástí didaktického projektu, měla pokračovat až do 20. dubna 2023, ale nakonec výstava byla prodloužena (předpokládané ukončení výstavy je konec dubna nebo května 2023)

5 Didaktický projekt

5.1 Charakteristika didaktického projektu

Didaktický projekt je rozdělen do tří hlavních částí, každá část je odlišně časově náročná a realizovaná na určitých místech v Praze. Projekt je uskutečňován se skupinou předškolních dětí z mateřské školy v Praze.

První část projektu je rozdělena do dvou částí, na úvodní a hlavní část. Úvodní část slouží jako motivační a informační část pro předškolní děti a pracuje se zde s knihou *Jak se dělá galerie*. Hlavní část didaktického projektu je realizována v prostorách galerií, cílem je zjistit vztah dětí k prostoru galerie, jak je prostor galerie ovlivňuje, jak je zde uskutečňován výchovný proces.

Druhá část didaktického projektu spočívá v realizaci a přípravě vlastní výstavy dětí, výstava je přístupná pro veřejnost. Po návštěvě výstav a galerií děti plánují, co chtějí na své vlastní výstavě, přičemž vycházejí z toho, co viděly a prožily na výstavách a ze svých zkušeností s prostorem galerie za pomoci pedagogického vedení. Příprava dětských prací probíhá několik týdnů.

Třetí, závěrečná část, je instalace dětských prací ve vybraném prostředí. Instalace se děti neúčastní. V závěru proběhne veřejná vernisáž a následně děti navštíví svou vlastní výstavu.

5.2 Charakteristika skupiny dětí a mateřské školy

Projekt je realizovaný pokaždé se stejnou s homogenní skupinou dětí. Jedná se o děti pětileté až šestileté a polovina z nich nastupuje další rok na základní školu. Děti navštěvují fakultní mateřskou školu v Praze.

Mateřská škola se nachází na Praze 7 a jedná se o Fakultní mateřskou školu při Pedagogické fakultě Univerzitě Karlovy. Mateřská škola má celkem 8 tříd a jedno detašované pracoviště pro 22 dětí. Celková kapacita dětí je 223 dětí. Součástí FMSŠ je i venkovní prostor školní zahrady.

5.3 Časový rozsah projektu

Realizace projektu započala 5. 1. 2023 a je ukončena 20. 4. 2023. Časový rozsah projektu je členěn do tří částí, každá část je jinak časově náročná.

První část trvala tři týdny. S dětmi jsme postupně navštívili galerie a výstavy. Každý týden jsme navštívili jednu galerii s výstavou. Prohlídka nebo program v každé galerii trval cca 90 minut od 10:00 do 11:30. Od 9:30 do 10:00 je čas vymezený pro přesun do galerie, který probíhal většinou Pražskou integrovanou dopravou – tramvají nebo pěšky.

Návštěva galerií s dětmi probíhala:

- 5. 1. 2023 návštěva Galerie Rudolfinum
- 12. 1. 2023 návštěva Galerie Kunsthalle
- 24. 1. 2023 návštěva Galerie Villa Pele

Druhá část je uskutečněna po návštěvě galerií a je realizovaná nepravidelně cca 1x až 2x týdně odpoledne nebo dopoledne ve fakultní mateřské škole, v průběhu února. Třetí část probíhá

v březnu a dubnu. V březnu probíhala příprava a instalace výstavy a v dubnu je uskutečněna samotná výstava s vernisáží.

5.4 Objevená problematika během realizace projektu

Tato část poukazuje na problém, který vznikl při přípravě didaktického projektu. Před začátkem projektu bylo potřeba zjistit, jaká je aktuální nabídka výstav pro předškolní děti v Praze a vybrat takové galerie, které jsou snadno dostupné pro mateřskou školu.

Pražské galerie nabízejí širokou síť různých výstav s širokou tematikou, s českými i zahraničními umělci. Od listopadu 2022 do ledna 2023 většina galerií nabízela výstavy a programy pro starší publikum, než je mateřská škola. Výběr výstav se velmi zúžil. Učitel tak stojí před velkým rozhodnutím se správným výběrem výstavy. Pro předškolní děti musí učitel vybrat ideální výstavu, která nebude rozporovat s jejich věkovými zvláštnostmi a vývojem. Nejlépe učitel udělá, pokud si výstavu předem vytipuje, nastuduje materiály a hlavně výstavu navštíví, aby byl sám připraven. Dalším problémem galerií a mateřských školek je otevírací doba, některé galerie otevírají od 10:00, 11:00 nebo 12:00. Avšak mnoho galerií po telefonické domluvě poskytuje otevření galerie dříve.

5.4.1 Národní galerie Praha – Veletržní palác

Do didaktického projektu byla původně plánována návštěva výstavy ve Veletržním paláci Národní galerie Praha. Avšak během plánování projektu vznikl problém s komunikací s Veletržním palácem.

Veletržní palác v prosinci 2022 připravil pro širokou veřejnost výstavu pod názvem *Moje tělo není ostrov* od Evy Kofátkové. Tato výstava měla být součástí projektu, ale vzhledem ke špatné komunikaci Veletržním palácem k tomu nakonec nedošlo. Pro předškolní děti měla být ve Veletržním paláci objednána komentovaná prohlídka. Telefonická komunikace s Veletržním palácem započala v prosinci roku 2022, ale ani v lednu 2023 nebylo možné po telefonické, emailové a osobní komunikaci s Veletržním palácem možné objednat komentovanou prohlídku. Veletržní palác na telefonickou a emailovou komunikaci nereagoval. Po náročné komunikaci a žádné odpovědi byl Veletržní palác s výstavou *Moje tělo není ostrov* z projektu vyřazen a nahrazen jinou výstavou.

6 První část didaktického projektu

První část didaktického projektu je zaměřena na návštěvu 3 pražských výstav společně s galerijním prostorem. S dětmi jsme navštívili tyto galerie (tak jak jsou uspořádaný v pořadí, tak byly jednotlivé galerie navštíveny):

- Galerie Rudolfinum – Výstava *Fragilités*
- Galerie Kunsthalle – Výstava *Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta*

Fotografie č. 1: Galerie Rudolfinum

Fotografie č. 2: Galerie Kunsthalle

Fotografie č. 3: Galerie Villa Pellé

Fotografie č. 4: Úvodní lekce s knihou *Jak se dělá galerie* v mateřské škole.

- Galerie Villa Pele – Pištěk & Pištěk – Dva světy

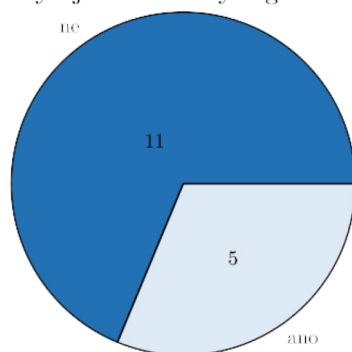
6.1 Úvodní část

Úvodní část je realizována ve fakultní mateřské škole s třídou předškolních dětí. Úvod slouží jako motivační část a seznamuje děti s galeriemi a plánem projektu pomocí knihy *Jak se dělá galerie* vydané pod Moravskou galerií v Brně, kterou ilustruje David Böhm. Autoři této knihy jsou Chrobák Ondřej, Koryčánek Rostislav a Vaněk Martin. K úvodu jsou zvoleny pro děti tyto doplňující otázky:

- Co je to galerie?
- Kdo v galerii pracuje?
- Jak se v galerii chováme?
- Byli jste už někdy v galerii?

Na tyto otázky pak navazuje individuální práce dětí, kdy děti zaznamenávají pomocí kresby, co by vystavovaly, kdyby byly umělci. Tato kresba je v dalších kapitolách porovnávána s reflexemi dětí z galerie a na základě návštěvy si utvořily nějaké zkušenosti.

Byli jste už někdy v galerii?

Graf č.1: Graf představuje odpovědi dětí na otázku zda už někdy s rodiči byli v galerii. Více jak polovina dětí přiznala, že nikdy v galerii nebyla.

6.2 Galerie Rudolfinum – Fragilités

Výstavu Fragilités v Galerii Rudolfinum děti navštívily jako první. Jednalo se o první výstavu z důvodu ukončení výstavy v polovině ledna. Nakonec přes velký zájem byla výstava prodloužena. Galerie pro věkovou skupinu předškolních dětí k výstavě Fragilités nenabízela žádný edukační program ani komentovanou prohlídku, ty byly pouze pro starší děti ze základní školy nebo střední školy. Proto pohyb po galerii pro nás byl volný a záležel na nás. Komentovaná prohlídka k výstavě byla pro děti poskytnuta ve formě mého komentáře a pedagogického vedení. Návštěva Rudolfinum představovala pro děti velké nadšení a překvapení, jelikož vůbec neměly představu, co nás společně čeká. Celá návštěva trvala 90 minut.

6.2.1 Děti, prostor Galerie Rudolfinum a výstava *Fragilités*

Tato část představuje komentáře a reakce dětí k výstavě, které jsou seřazeny vzestupně, tak jak se postupovalo v galerii. Během zúčastněného pozorování byly tyto komentáře písemně zaznamenávány.

Fotografie č. 5: Děti a instalace *Open to the Sky*, Sussanna Fritscher, 2022

Fotografie č. 6: Děti zkoumají sochu *Ventre-coussin (Belly Cushion)*, Alina Szapocznikow, 1968

- Komentář: „Tady to určitě bude bezva.“ (Komentář jednoho dítěte při svlékání bundy v šatně.)
- Otevřená otázka – Co znamená křehkost: „Něco, co se může rozbít, keramika je křehká, sklo je křehké, motýl nebo brouk je také křehký.“ (Děti hledají křehkost v něčem, co se může rozbít nebo u drobných živočichů.)
- Komentář: „Převážně mám z toho dobrý pocit.“ (Komentář dvou kamarádů k instalaci *Open to the Sky*, Susanna Fritscher, 2022.)
- Otevřená otázka – Co vám instalace (*Open to the Sky*) připomíná: „šňůry, nebe, déšť.“ (Většina dětí se shodla na tom, že instalace připomíná déšť.)
- Reakce na instalaci *Open to the Sky*, Susanna Fritscher, 2022: Děti zkoumají instalaci z různých úhlů, někdo si přidřepl a zkoumal instalaci ze spodu.
- Reakce dětí ve velké místnosti obrazů: Jedno dítě napadlo se koukat na díla v leže, ostatní se přidaly a dvě minuty zkoumaly díla v leže.
- Komentář dítěte k dílu *Spící město*, Dominik Langa, 2011/2022: „Hele tuhle knížku mám doma“ a soustředěně pozoruje dílo.
- Komentář k instalaci *Spící město*, Dominik Langa, 2011/2022: „Co myslíš, že to je? Asi nějaký pták, možná havran.“ (rozhovor dvou chlapců)
- Reakce dětí na instalaci *Martiny Bartuszové*: „To vypadá jako dinosauří vejce. To vypadá jako obří knedlík. Zapadlý kámen do něčeho.“ (Komentáře různých dětí k dílu nezávislé na sobě.)
- Komentář dvou kamarádů k dílům *Anny Zemánkové*: „Chápeš tohle? Já ne! Já taky ne“
- Reakce na dílo *Prohibited Steps*, Francis Alÿs, 2020: Většinu dětí zaujala tato tříminutová videoinstalace.
- Reakce k dílu *Vertikálně a horizontální reliéf*, *Martiny Bartuszové*, 1985: Děti zkoumají díla ze všech stran.
- Reakce k dílu *Ventre-coussin (Belly Cushion)*, Alina Szapocznikow, 1968: zkoumání sochy z různých úhlů
- Otevřená otázka – Co vám instalace (*Bloom*, Bianca Bondi, 2021) připomíná: „Hvězdy, kytky, lampion,

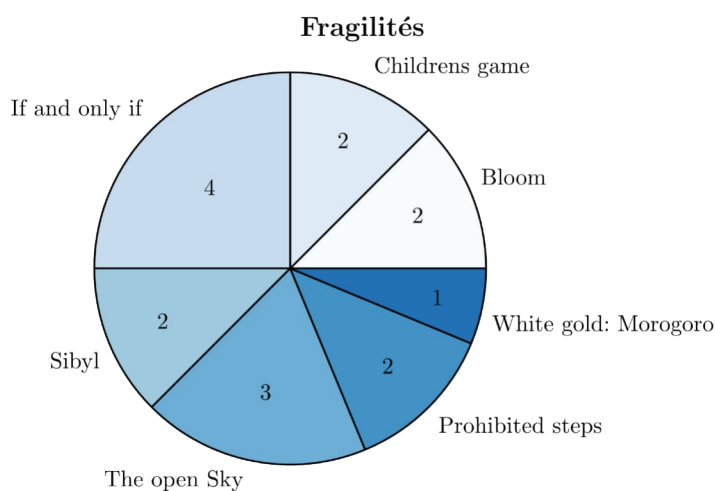
les, přírodu, louku, hvězdy, vesmír.“

- Reakce na dílo Bloom: 3 kluci hledají zvíře
- Reakce na dílo White Gold: Morogoro, Kapwani Kiwanga, 2016/2022: Instalace oslnila děti svou velikostí, pohyb kolem instalace, zkoumání ze všech stran.
- Reakce na videoinstalaci Sibyl, William Kentridge, 2020: Smích dětí k videu, děti komentují video, je podle nich vtipné a zábavné.
- Komentář k Sibyl: „To vypadá jako dokumenty, co je to za dokumenty?“
- Komentáře k videoinstalaci If and Only If, Anri Sala, 2018: „Hele ten šnek je úplně nahoře, co když spadne; mně je z toho teda špatně; ten pán hraje na housle; proč ten šnek nespadne; ty housle budou od šneka oslintané; možná mu spadne ulita; hele tam jsou dva šneci.“ (Děti spatřují křehkost šneka a ulity, doplňující otázky, jak se šnek asi cítí.)

6.2.2 Vliv galerijního prostoru na děti

Tato část se věnuje hodnocení kreslených reflexí dětí, které byly zaznamenány hned po výstavě a v prostoru Galerie Rudolfinum. Výsledná reflexe je zobrazena formou grafu s doplněným komentářem.

Otázka pro děti: Jaký největší zážitek si odnášíš z výstavy Fragilités?

Graf č.2: Graf představuje hodnocení kreslené reflexe předškolních dětí jako jejich největšího zážitku z výstavy Fragilités v Galerii Rudolfinum. Uvedené číslo v grafu představuje počet odpovědí dětí na jejich nejlepší zážitek, ke kterému je přiřazen název konkrétního díla. Reflexe se účastnilo 16 dětí a každé dítě reflektuje svůj jeden zážitek.

Fotografie č. 7: Úvodní výklad pro děti k výstavě Fragilités.

Fotografie č. 8: Děti a instalace *Prohibited Steps*, Francis Alys, 2020

Fotografie č. 9: Děti a instalace *Bloom (Heritage)*, Bianca Bondi, 2021

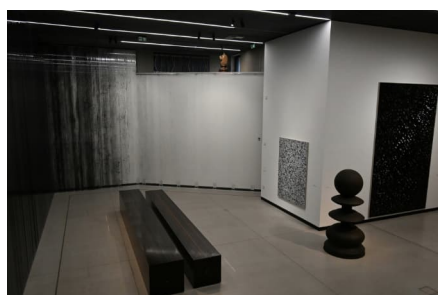

Fotografie č. 10: Děti, já a instalace *White Gold: Morogoro*, Kapwani Kiwanga, 2016/2022

6.2.3 Shrnutí návštěvy Galerie Rudolfinum a výstavy Fragilités

Fotografie č. 11: Pohled do výstavy Gregora Hildebrandta

Fotografie č. 12: Pohled do výstavy Gregora Hildebrandta

Fotografie č. 13: Děti a dílo Wall of Fame, 2016

Fotografie č. 14: Děti a instalace Kassettenparkett, 2008-2013

Pro některé děti byla návštěva Galerie Rudolfinum jejich první návštěvou galerie. Děti s projektem byly seznámeny již několik týdnů dopředu, a ještě před návštěvou bylo na dětech vidět velké natěšení. Cestou do galerie děti vedly rozhovory, ze kterých bylo patrné, že je prostor galerie zajímavý a byly zvědavé. Na začátku výstavy byly děti seznámeny s názvem výstavy (Fragilités, v překladu křehkost) a k tématu křehkosti přistupovaly jako k něčemu, co se snadno může rozbít (sklo, keramika, sochy v galerii) anebo křehkost motýlích křídel či brouka. Téma křehkosti je ovlivnilo i při pohybu v galerii, kde se děti pohybovaly opatrně a ukázněně (občas tedy bylo třeba napomenout některé kluky, aby neběhali) Prostor galerie děti nadchl a citlivě přistupovaly k výstavě a dílům, které komentovaly a soustředěně pozorovaly. Děti dokázaly prostor galerie využívat netradičně a umění zkoumaly z různých úhlů pohledu – v leže nebo v sedě. I po několika uplynulých týdnech od návštěvy se těšily z návštěvy galerie Rudolfinum. Nejvíce v dětech přetrvával zážitek z děl Open to the Sky (Susanna Fritscher, 2022), Bloom (Bianca Bondi, 2021) a If and Only If (Anri Sala, 2018).

6.3 Galerie Kunsthalle – Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta

Galerii Kunsthalle jsme s dětmi navštívili týden po návštěvě Galerie Rudolfinum. Po domluvě s galerií jsme si objednali edukátorku, která k výstavě vedla komentovanou prohlídku a provedla nás prostorem galerie. Celá návštěva trvala 90 minut.

6.3.1 Děti, prostor Kunsthalle Praha a výstava Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta

Tato část představuje komentáře a reakce dětí k výstavě, které jsou seřazeny vzestupně, jak se postupovalo v galerii. Během zúčastněného pozorování byly tyto komentáře písemně zaznamenávány.

- Interakce dětí s edukátorkou (ještě před začátkem komentované prohlídky): edukátorka pokládá dětem otázky, děti reagují na edukátorku velmi přívětivě.
- Interakce dětí s edukátorkou: povídání o umělci z Německa (Gregorovi Hildebrandovi), který v Kunsthalle vystavuje svoje díla. Děti hádají, kde je Německo (děti navazují na dialog, kam rádi jezdí na dovolenou).
- Interakce dětí s edukátorkou: „Taky doma mám v šuplíku 100 obrázků.“, „Umím vyrobit skákacího králíčka.“, „Vyrobila jsem sochu z papíru.“ (odpovědi dětí na otázku, zda taky něco vyrábějí/ malují)
- První reakce dětí, když vcházely do galerie: „Hele to jsou boty.“
- Edukátorka vyzvala děti k zamýšlení nad otázkou,

proč jsou v galerii boty: „Chodí tu hodně lidí a asi je tu někdo zapomněl.“, „Někdo je ztratil.“, „Je to taky umělecké dílo.“, „Je to botový království.“

- Reakce dětí v 1. části galerie: „Mně se líbí ten duhový strop.“, „Tehle panák mě zaujal.“, „Ale jak se tamten dodal tam nahoru?“ (Komentáře k dílu *Where I Switch to the Other Side* (PAAR), 2019 a šachovou figurku koně umístěnou téměř u stropu.)
- Otevřená otázka – Jak si můžeme pouštět hudbu: „Na CD.“, „Ve sluchátkách.“ (Seznámení dětí s různými médii na přehrávání zvuku.)
- Otevřená otázka – Víte, co je to gramofonová deska: „Je to taková deska a jehlička.“ Odpověď jednoho z kluků, jako jediný znal, co je to gramofonová deska).
- Diskuze k dílu *Kassettenparkett*, 2008-2013 (jedná se o dílo podlahy tvořenou z kazet, po které se děti mohly projít) – povídání o kazetáku a kazetách
- Reakce na dílo *Kassettenparkett* (kazetový koberec): „Hele červená kazeta.“; „A kde jsou ty pásky?“, „Tohle máme taky doma!“, „Tady ta kazeta je zlatá.“ (Děti dílo zkoumají detailně se zaujetím, prochází se po kazetovém koberci.)
- Komentář jednoho dítěte k výstavě: „Ten umělec je srandovní.“
- Otevřená otázka – Víte, co je to blešák nebo antikvariát: „Prodávají se tam staré věci.“
- Komentář k dílu *Wall of Fame*, 2016 (polaroidové fotografie): „To je srandovní!“, „Asi těch fotek je tak milion.“, „A kde je ten umělec?“
- Komentář k dílu *Die Ape*, 2016 (Hildebrandtova trojkolka): „Co to je?“, „Opravdový auto v galerii!“, „To je trojkolka? Kolik to má kol? Tři nebo čtyři?“ (Děti zkoumají značku auta a kolik kol má trojkolka.)
- Komentář k dílu *Das Negativ* 2022: „Hele to jsou zase ty desky.“
- Komentáře k dílu *Die Preetextarbeiten*, 2017: „To jsou minecraftový srdíčka.“
- Komentáře k dílu *Pawn shop*, 2022 a *Schachbrettboden*, 2016: „To je strašidelný, mně si líbí i tyhle figurky. Si můžeme zahrát.“ (V prostoru *Black box*, kde se nacházela tato díla si mohly děti hrát na šachové figurky a chodit tak po šachovnicích.)
- Komentáře *Art Wall* (Jednalo se o tabuli, na kterou děti mohly kreslit, art wall není součástí výstavy.) – „Úplně to oživilo, ono se to hýbe, tady můžeme čmárat.“
- Komentář k dílu *LP* (*Grobe Kasstenschallplatte*),

Fotografie č. 15: Pohled do výstavy Gregora Hildebrandta

Fotografie č. 16: Děti instalace *Pawn Shop*, 2022

Fotografie č. 17: Děti kreslí na Art Wall

Fotografie č. 18: Děti a instalace *Urlaub im Urban*, 2016

2011: „Tamhle je zase gramofonová deska.“ (Jedno z dětí si zapamatovalo, jak vypadá gramofonová deska, kterou předtím neznalo.)

- Komentář k instalaci: „To vypadá jako klády.“
- Otevřená otázka – Co vám připomíná tohle dílo (Segel, 2017): „Plachtu, klobouk, stan, loď, plachta od plachetnice, modrý klobouk“ (Jednalo se o dílo několik metrů vysoké, děti tuto plachtu zkoumaly zblízka.)
- Komentáře k dílu Segel: „Ta plachta je vyrobená taky z pásek?“ (zkoumání plachty z blízka)
- Reakce k dílu Urlaub im Urban, 2016: „To je loď.“ (Děti si s edukátorkou povídaly o dronech, lodích, lego stavebnici a zkoumaly láhev pod obrazem.)
- Komentáře k prostoru, kde se nacházela relaxační zóna, která připomínala jako by se člověk nacházel na měsíci nebo kráteru – „Nikdy jsem nebyl na měsíci.“, „Na prázdniny pojedu na všechny planety.“, „Kdyby si byl na všech zemích, rozbila by se ti planeta.“, „Sem bychom si měly přinést svačtinu.“
- Komentář k výstavě jednoho dítěte: „To bych sem měl zajít s rodiči.“

Fotografie č. 19: Dílo Segel, 2017

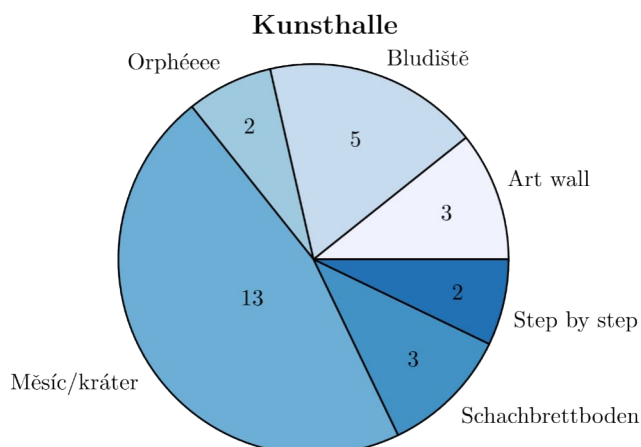
6.3.2 Vliv galerijního prostoru na děti

Tato část se věnuje hodnocení kreslených reflexí dětí, které byly zaznamenány hned po výstavě a v prostoru Kunsthalle Praha. Výsledná reflexe je zobrazena ve formou grafu s doplněným komentářem.

Otázka pro děti: Jaký největší zážitek si odnášíš z výstavy Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta?

Fotografie č. 20: Děti v Kunsthalle Praha a instalace Step by Step, 2022

Graf č.3: Graf představuje hodnocení kreslené reflexe předškolních dětí jako jejich největšího zážitku z výstavy Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta a prostoru Kunsthalle Praha. Uvedené číslo v grafu představuje počet odpovědí na jejich nejlepší zážitek, ke kterému je přiřazen název konkrétního díla nebo názvu prostoru galerie. Reflexe se účastnilo 16 dětí, několik dětí refletovalo více

než jeden zážitek.

6.3.3 Shrnutí Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta

Návštěva galerie Kunsthalle Praha byla jednou z nejúspěšnějších návštěv. K návštěvě galerie děti doprovázela edukátorka, která dětem poskytla komentovanou prohlídku výstavy a prohlídku galerijního prostoru, což se odlišuje od ostatních návštěv výstav, kdy děti neměly takovou možnost si prohlédnout celý prostor galerie. Návštěva Kunsthalle Praha byla o něco volnější, kdy děti se mohly pohybovat ve větším prostoru a interagovat s díly na výstavě – chodit po desce z kazet nebo si hrát jako šachové figurky. Návštěvu galerie měly děti spojené s hrou. Největší úspěch měla paní edukátorka, kterou si děti oblíbily díla, na která si děti mohly sáhnout a se kterými interagovaly. Mimo výstavu měl u dětí úspěch Art wall (kreslicí tabule) a místnost, kde se nacházel kráter jako relaxační koutek.

6.4 Villa Pellé – Pištěk & Pištěk – dva světy

Výstava Pištěk & Pištěk – Dva světy v galerii Villa Pellé byla poslední návštěvou galerie v rámci didaktického projektu. K výstavě byla objednána komentovaná prohlídka a tvůrčí dílna pro děti v časové dotaci 90 minut. Komentovanou prohlídku vedly dvě edukátorky.

6.4.1 Děti, galerie Villa Pellé a výstava Pištěk & Pištěk – dva světy

- Interakce dětí s edukátorkami: „*Těšíte se do galerie?*“ Děti odpovídají nadšeně, na dětech jde vidět natěšení do galerie.
- Otevřená otázka – Už jste někdy byly v galerii? Děti vyjmenovávají galerii Rudolfinum a Kunsthalle Praha.
- Otevřená otázka – Co malují vaši rodiče: „*Můj tatínek je malíř, kreslí obrazy.*“; „*Můj brácha maluje válečnou loď.*“
- Otevřená otázka – Jak myslíte, že autor mohl namalovat tento obraz? „*Štětcem.*“, „*Pastelkou.*“, „*Barvou.*“, „*Křídou.*“ (jedná se o obraz Rozmluva s Hawkingem, Theodor Pištěk, 2019)
- Otevřená otázka – Umíte už někdo číst? Co je tady napsáno? (název obrazu Holubice 1960 Teodor Pišteck) – jedna z dívek přečte holubice a odpovídá: „*Vidím její zelené oko.*“
- Otevřená otázka – Co je to plátno? „*Velký látkový papír.*“ (odpověď chlapce)

Fotografie č. 21: Děti a fotografie táty a Syna Pištěkových

Fotografie č. 22: Dívka, já a obraz Džungle 2, Jan Pišteck, 2014-2018

Fotografie č. 23: Děti a obraz *Rozmluva s Hawkingem*, Theodor Pištěk, 2019

- Otevřená otázka – Kolik vidíte zvířat na všech obrazech tady v prostoru? „Čtyři, pět, šest.“ (děti počítají)
- Komentář k fotografii táty a syna Pištěkových: „Mně se nejvíce líbí tato fotografie.“ (odpověď jednoho chlapce, který potom tuto fotografii zaznamenal do své reflexe jako největší zážitek z galerie)
- Otevřená otázka – Z čeho si myslíte, že je tento obraz vyrobený? „Motory, šrouby, z kola, letadla, formule, auta, vrtulníku.“ (jednalo se o dílo *Leť motýlku leť*, 1962, Theodor Pištěk)
- Komentář k dílu *Leť motýlku leť*, Theodor Pištěk, 1962: „Ten motýl vypadá starý.“

Fotografie č. 24: Děti a obraz *Holubice*, 1960, Theodor Pištěk

- Seznámení s výtvarnou technikou asambláží
- Většinu kluků zaujalo dílo připomínající formule
- Otevřená otázka – Jakou postavu vám připomíná tato socha? (název díla, *Bart Simpson*, Theodor Pištěk, 2012): „Já tady vidím Barta Simpsona.“ (animovaná postava ze seriálu)

Fotografie č. 25: *Leť motýlku leť*, Theodor Pištěk, 1962:

- Otevřená otázka – Co by trubky mohly znamenat? „Možná žížaly nebo kořeny.“
- Komentář k dílu *Střelec*, Jan Pištěk, 2021: „Tohle je šíp, to je lukostřelec.“
- Komentáře dětí v místnosti, kde se nacházejí abstrakce od Jana Pištěka: „Vidím v tom strom, tady je zlatý lev, hele obličej.“
- Interakce dívky se mnou u obrazu *Džungle 2*, Jan Pištěk, 2014-18: „Já v tom vidím obličej a vodu.“

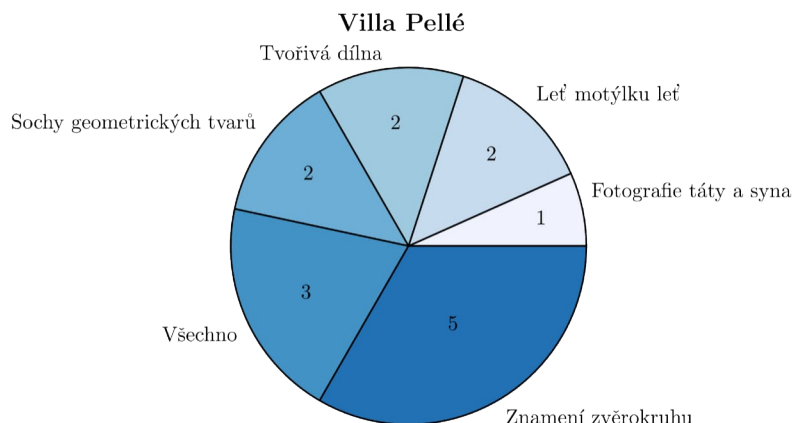
6.4.2 Působení galerijního prostoru na děti

Tato část se věnuje hodnocení kreslených reflexí dětí, které byly zaznamenány hned po výstavě a v prostoru Villa Pellé. Výsledná reflexe je zobrazena ve formou grafu s doplněným komentářem.

Fotografie č. 26: Obraz *Střelec* a *Váhy*, Jan Pištěk, 2021

Otázka pro děti: Jaký největší zážitek si odnášíš z výstavy Pištěk & Pištěk – Dva světy?

Graf č.4: Graf představuje hodnocení kreslené reflexe předškolních dětí jako jejich největšího zážitku z výstavy Pištěk & Pištěk – Dva světy z galerie Villa Pellé. Uvedené číslo v grafu představuje počet odpovědí dětí na jejich nejlepší zážitek, ke kterému je přiřazen název konkrétního díla nebo jiné doplňující slovo. Reflexe se účastnilo 11 dětí a každé dítě reflektuje svůj jeden nejlepší zážitek.

6.4.3 Shrnutí k Pištěk & Pištěk – Dva světy

Návštěva galerie Villy Pellé byla pro děti také výjimečná. Některé děti po třetí zkušenosti s návštěvou galerií byly více kultivovanější a více emocionálně naladěny na prostor galerie a umělecká díla. Děti se v prostoru pohybovaly více klidněji a jistěji. K výstavě děti provázely dvě slečny edukátorky, které výstavu pojaly jako prostor, kde samy děti mohly objevovat a hledat. Komentovaná prohlídka byla pro děti připravena ve formě dialogu a otevřených otázek a děti tak měly možnost samy si vytvářet příběh k výstavě. Zde na výstavě děti mohly nacházet podobnost šachovnicového vzoru (jednalo se o plastiku z roku 2022 Jana Pištěka – Jehlan, Koule, Krychle, Kužel, Kvádr, Ovoid, Válec) jako na výstavě Gregora Hildebrandta v Kunsthalle Praha. K výstavě děti měly objednanou tvořivou dílnu (pod názvem Dávám ti znamení), kdy si hrály s podobnými tvary jako na výstavě. Díla vznikla během tvořivé dílny, ty pak pomocí stínů a světla rozehrávaly. Tyto díla děti vystavily na své výstavě Výstava hrou. Největší úspěch mělo dílo Leť motýlku leť (Theodor Pištěk 1962), které se stalo inspirací pro jedno dílo vzniklé na Výstavě hrou.

7 Druhá část didaktického projektu

Druhá část didaktického projektu je zaměřena na přípravu výtvarných prací na výstavu, kterou si děti samy navrhnou pod mým pedagogickým vedením. Jako inspirační zdroj při přípravě slouží navštívené výstavy – Fragilités, Jedno Mrknutí řas a roky jsou za námi, Pištěk a Pištěk – Dva světy. Při přípravě dětských prací je vycházíme z vzdělávacích cílů a klíčových kompetencí a Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání.

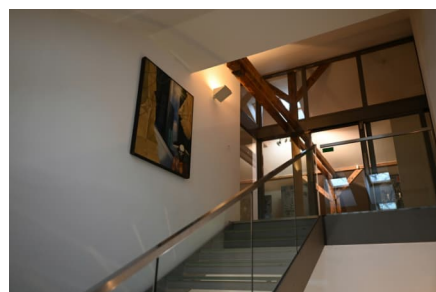
Fotografie č. 27: Abstraktní obrazy od Jana Pištěka

Fotografie č. 28: Tvůrčí dílna pro děti „Dávám ti znamení“

Fotografie č. 29: Diskuze dětí při přípravě výstavy

Fotografie č. 30: Prostory Galerie Viila Pelle

7.1 Příprava výstavy – inspirace

Poté, co děti navštívily zmíněné výstavy, měly široký přehled, co umělci vystavují v galeriích. Děti se naučily, že se nemusí jednat jen o nějaký obraz, ale můžou to být i různé instalace, abstraktní umění, plastiky nebo videoinstalace. Děti při přípravě mohou vycházet z velkého inspiračního zdroje, avšak jsou omezeny jejich pamětí. Z tohoto důvodu při přípravě výstavy dětem pomáhají fotografie a hlavně jejich reflexe z výstav. I přesto, že děti nemají ještě tak dobrou dlouhodobou paměť, díky svým zážitkům z galerií si i po několika týdnech pamatovaly živě své vzpomínky a mnoho detailů z výstavy.

Týden po poslední návštěvě výstavy jsme se s dětmi sešli v mateřské škole a děti vyprávěly o svých vzpomínkách a zážitcích z galerie. Děti měly za úkol pomocí svých vzpomínek a fotografií z výstav (byly zvoleny takové fotografie, které vycházely z jejich reflexí po výstavách) promyslet, jak chtějí, aby výstava vypadala a co na své výstavě chtějí vystavit. Po 10 minutách jejich vlastního přemýšlení probíhala další debata ve skupině k jednotlivým výstavám a nápadům dětí na přípravu výstavy. Děti měly spoustu nápadů, avšak při stávající časové dotaci bylo možné vybrat jen některé z nich. Nejčastější nápady jsou zaznamenány v grafech v podkapitole 7.1.1. a jsou porovnávány s nápady na výstavu ještě před návštěvou jakékoliv galerie, toto zkoumání vzniklo na počátku projektu jako kreslená reflexe k otázce, pokud byste byli umělci, co byste vystavovali.

Po setkání a debatě dětí jsem porovнала reflexe s nejčastějšími návrhy a nápady při debatě a poté vybrala vhodný materiál. Podle RVP PV jsem sestavila strukturu vzdělávacích cílů a kompetencí, které jsou uvedeny v kapitole 7.1.3.

7.2 Ideální výstava podle dětí

Na samotném začátku vzdělávacího projektu byla dětem položena otázka: „Kdybyste byli umělci, co byste na své výstavě chtěli vystavovat?“ Děti zatím neměly žádný přehled, jak taková galerie vypadá, mohly vycházet ze zkušeností, které doposud měly, a to například návštěv galerií s rodiči nebo z knížky Jak se dělá galerie, která dětem byla představena na začátku projektu.

Tato část popisuje, co děti chtějí vystavovat na vlastní výstavě. Výzkumná otázka je zjišťována v formě kreslené reflexe a později je porovnávána se stejnou otázkou po tom, co děti navštívily tři galerie a odnesly si z tohoto prostoru zkušenosti. Výstava bez těchto zkušeností z galerií by byla zaměřena jen na plošnou tvorbu, všechny děti by chtěly vystavovat nějaký svůj obraz. Děti často vycházely ze svých zkušeností, které doposud měly, o čem jsme se zrovna bavily v úvodní části, nebo co kreslily nejčastěji. Děti nepracují s jiným médiem tvorby než plošným. Každé dítě svému obrazu, které by chtělo vystavit, dalo název. Děti by chtěly na své výstavě vystavovat konkrétně tyto obrazy pod názvy:

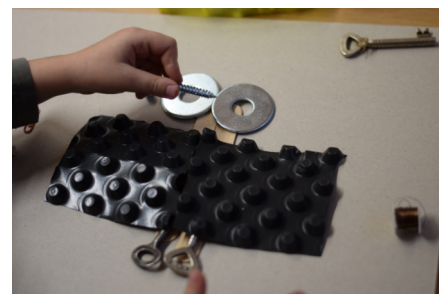
- Domečkové dílo
- Zelená travička

- Dinosauři
- Dělo
- Tornádo
- Duhový obrázek
- Kočkovitá šelma
- Prasečí housenky
- Letadlo
- Galaxie
- Co se stane, když se spojí červené jablíčko se žlutým
- V Itálii
- Ptáčkové dílo
- Strom velký jako věž
- Procházka
- Zakroucený had

Po návštěvách galerií (cca po měsíci) byla dětem znovu položena otázka, co chtějí vystavovat na své výstavě. Děti vycházely ze svých zážitků, vzpomínek a zkušeností, které nasbíraly během třech týdnů v galeriích. Výsledky se od prvně položené otázky odlišovaly. Nyní do své výstavy zahrnovaly, jak plošné, prostorové, tak i časoprostorové tvorbu. Vedly rozsáhlejší diskuze, které komentovaly se svými kamarády nebo se mnou. K návrhu vlastní výstavy děti vedly tyto diskuze:

- „Chtěl bych vystavit něco, na co si můžou návštěvníci šáhnout.“
- „Vystavit sochu z gramofonových desek.“
- „Vytvořit video o šnekovi, jako jsme viděli na výstavě. Nemuseli bychom mít živého šneka, ale mohli bychom si ho namalovat.“ „Nebo třeba vymodelovat z modelíny.“
- „Mohli bychom vytvořit bludiště, jaké bylo na výstavě.“ „Bludiště by mohlo být ze skleniček“
- „Já bych chtěl vystavit šachy nebo šachovnici.“ „Mohli bychom si s tím hrát a šáhnout si na to“
- „Já bych chtěl vytvořit video, třeba taky o šnekovi“
- „Mohli bychom vytvořit taky nějaký déšť jako v galerii.“ „Mohli bychom ho vytvořit z nějaké třpytivé látky. Nebo nějaké světlé látky.“ „Nebo z nějakých provázků.“
- „Mohli bychom vystavit sochy. Třeba hlavu Barta Simpsona jako to bylo v galerii.“
- „Já bych chtěla vystavit instalaci z kytěk“

Fotografie č. 31: Průběh přípravy dětských prací na výstavu

Fotografie č. 32: Průběh přípravy dětských prací na výstavu

Fotografie č. 33: Průběh přípravy dětských prací na výstavu

Fotografie č. 34: Průběh přípravy dětských prací na výstavu

- „Mohly bychom vytvořit obraz z trubek nebo motoru“
- „Já bych vystavila motýla.“
- „Já bych vystavila nějaká srdíčka.“

7.3 Realizace děl na výstavu

Příprava prací na výstavu probíhala několik týdnů (od konce ledna do konce února) vždy 1x až 2x týdně v dopoledních i odpoledních hodinách. Většina prací vznikla během jedné návštěvy a některé vznikaly více dnů. Jednotlivá realizace probíhá většinou 30 až 60 minut i úvodní motivací a seznámení se s výtvarnou technikou. Na některých pracích děti pracovaly skupinově a někteří samostatně. V dopoledních hodinách děti mohly pracovat dobrovolně. Dopolední příprava probíhala 20–30 minut. Příprava instalace Figurko, nezlob se probíhala 90 minut, kdy se děti střídaly po 20–30 minutách.

²¹ „Jsou to výroky, které vyjadřují záměry vzdělávání a účely, k nimž má vzdělávání směřovat“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 362)

²² Klíčové kompetence je „soubor vědomostí, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého jednotlivce ve společnosti“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 124)

²³ Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) vymezuje cíle vzdělávání a očekávané výstupy v předškolním vzdělávání. Pro RVP PV jsou vymezeny cíle, klíčové kompetence a obsah. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, s. 242)

7.4 Vzdělávací cíle²¹ a klíčové kompetence²² RVP PV²³

Klíčové kompetence	
k učení	Dítě má elementární poznatky o světě techniky. Dítě se soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje
k řešení problémů	Dítě hledá různé možnosti (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost
komunikativní	Dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady výtvarným prostředkem Dítě komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi
sociální a personální	Dítě se při společných činnostech domlouvá a spolupracuje; je schopné respektovat druhé
činnostní a občanské	Dítě odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem

Tabulka č.2 Klíčové kompetence, které jsou uplatněny u předškolních dětí v druhé části didaktického projektu

Vzdělávací oblast	Dílčí cíle (co učitel podporuje)	Očekávané výstupy (co dítě dokáže)
Dítě a jeho tělo	Užívání smyslů	Dítě při práci s výtvarným dílem (Smyslbox 4S) využívá zrak, sluch, hmat a čich
Dítě a jeho psychika	Neverbální forma sdělení Uplatnění tvořivého myšlení	Dítě zvládne sdělit svoje myšlenky skrze výtvarné dílo Dítě je tvořivé, má vlastní nápady, které zvládne realizovat a výtvarně vyjádřit
Dítě a ten druhý	Rozvoj kooperativní spolupráce	Dítě je schopné pracovat ve skupině dětí, domlouvá se s ostatními
Dítě a společnost	Vytváření pozitivních vztahů k umění Rozvoj estetického vkusu	Dítě dokáže vnímat umělecké podněty a pracovat s uměleckými díly, které vidělo při návštěvě galerie Dítě je schopné výtvarného a estetického vnímání
Dítě a svět	Vytváření elementárního povědomí o širším technickém prostředí	Dítě je seznámeno s fotoaparátem, dokáže se výtvarně projevit pomocí fotografie (Figurko, nezlob se)

Tabulka č. 1: Výchovné a vzdělávací cíle, vzdělávací oblasti, dílčí cíle a očekávané výstupy, které jsou naplněny u předškolních dětí v druhé části didaktického projektu

7.5 Komunikační účinky uměleckých děl a dětských prací

24 Kleió souvisí se zprávami a záznamy z minulosti, které jsou uzavřeny a lze je učinit slavnými. Tato múza souvisí se slovy „být proslulý“ a „pověstný“, „oslavovaný“. Ve starověkém Řecku je zobrazována jako múza se svitkem, která má na starosti zprávy z minulosti.

25 Euterpé má připomínat dobré potěšení, rozkoš, radost a přitažlivost. Ve starověkém Řecku je vyobrazena s dvojitou flétnou.

26 Thaleia je múza dobrých a šťastných myšlenek a úrody, rozkvětu a nadbytku. Ve starověkém Řecku je tato múza považována za tanečnici s rytmickým dupáním a má spojitost se slavnostmi v období sklizně.

27 Melpomené se stará o zákony, kterými se řídí lidé. Je propojená s oslavami, zpěvem a tancem. Ve starověkém Řecku sólisté zpívali písně zvané „nomoi“. Význam tohoto slova je zákon.

28 Terpsichoré je múzou „potěšení z tance“ a je spojená se záhadami, nevysvětlením a nepochopitelným. Patrně Terpsichoré byla zobrazována s lyrou.

29 Erató je spojením s láskou a líbezostí. Ve starověku je zobrazována jako ta, co drží kytaru (phorminx).

30 Polymnia se týká hudby a písně, která bývala součástí matematiky pro filozofa Pythagora. Polymnia souvisí i s matematickým myšlením a proporcemi.

31 Urania je propojená s cyklickým rozvrhem života, s cyklickými oslavami, se způsoby, kterými nebesa měří čas a s časovým rozvrhem. Ve starověku se podle Uranii jmenovaly hry konané na její počest, význam slova je „nebeská“ nebo „Měsíc“.

32 Kalliopé znamená „říkat, mluvit, pravit“, a je spojená s krásným hlasem a vyprávěním. Je to jedna z nejstarších múz.

V této části jsou porovnány komunikační účinky umělcovy tvorby a tvorby dětí. Výklad výtvarného umění lze vyložit pomocí múzických principů. Kafková to nazývá jako 9 tanečnic. Pomocí těchto tanečnic je výklad díla více osobitý a není tak strohý. Mezi tyto Múzické principy patří Hésiodos Kleió²⁴, Euterpé²⁵, Thaleia²⁶, Melpomené²⁷, Terpsichoré²⁸, Erató²⁹, Polymnia³⁰, Urania³¹ a Kalliopé³². Tyto múzy se mohou vzájemně ve svém tanci proplétat mezi díly výtvarného umění. Rodiče devíti múz jsou Zeus a Mnemosyné. Přízeň múz je pro každého umělce nezbytná, protože právě Múza říká básníkovi, o čem má zpívat, také mu dává dar písně a krásné promluvy. (Kafková, 2021, s 153–157)

Umělcův výklad s múzickými principy je vysvětlován podle mého vlastního chápání. Výklad múz dětské práce je zde vykládán podle toho, jak jsem s dětmi o jejich komunikačním účinku mluvila a jaké byly záměry dětí. Jsou zde popisovány múzy, které považuji za hlavní múzy tzv. tanec múz.

Fotografie č. 35: Vidíte támhle ty bílé racky?, Gregor Hildebrandt, 2020

Komunikační účinek umělce (múzické principy):

Euterpé – let racků který je potěšením a radostí ze svobody a volnosti

Thaleia – let racků, který připomíná pocit lehkosti a myšlenkovou svobodu; myšlenky které jsou dobré a šťastné

Polymnia – pohled racků z nebes, jiný úhle pohledu oproti člověku (rackové se koukají z nebes; rozhled po krajině)

Urania – let racků v nebesích; nebesa určují dění na zemi, racci se blíží hvězdám, které určují čas a dění na Zemi

Kalliopé – zpěv racků opěvuje líbeznost nebo použití v negaci – zpěv racků se stává skřehotem

Fotografie č. 36: Střípky vzpomínek - Ptáček skáče po prameni

Komunikační účinek dětské práce (múzické principy):

Euterpé – krása přírodního momentu, přitažlivost přírody, radost bytí v přírodě

Thaleia – rozkvět a úrodnost přírody, životodárná síla přírody

Erató – vyjádření zalíbení člověka v krásách přírody, prožitky z přírodních úkazů

Urania – jako přírodní cykly života – cykličnost; proměny přírody v čase

Kalliopé – představovaný krásný přednes, zvukový záznam na CD disku, který si můžeme představit

Fotografie č. 37: Let motýlku let , Theodor Pištěk, 1962

Komunikační účinek umělce (múzické principy):

Kleió – stálost materiálů, které tvoří neměnné tělo motýla

Euterpé – představa, která je radostí z pohybu křídel motýla

Thaleia – tanec motýla, radost z volnosti, který připomíná pocit lehkosti, a myšlenkovou svobodu

Urania – koloběh a cykličnost přírody – stádia motýla (vajíčka, housenka, kukla a motýl)

Fotografie č. 38: Najdi mě! - Motýl

Komunikační účinek dětské práce (múzické principy):

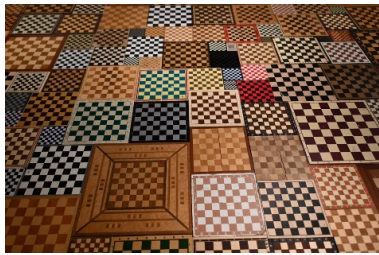
Euterpé – přitažlivost přírody, krásné přírodní úkazy, radost bytí v přírodě

Thaleia – rozkvět a úrodnost přírody, životodárná síla přírody

Erató – líbeznosti přírody, láska k přírodě

Urania – koloběh a cykličnost přírody – stádia motýla (vajíčka, housenka, kukla a motýl)

Kalliopé – zvuk motýlích křídel při letu, zvuk větru, kterým motýl letí

Fotografie č. 39:
Schachbrettboden, Gregor
Holdebrant, 2016

**Komunikační účinek
umělce (múzické principy)**

Kleió – neměnná pravidla her
šachů, stálost vzorů šachovnice

Melpomené – pravidla hry
šachů

Erató – vyjádření vzorů a
barev, symbolická hodnota
barev

Polymnia – kontrasty
blízkosti a vzdálenosti, hra
v prostoru, kompozice
šachových figurek; logické nebo
strategické myšlení při hře
šachy

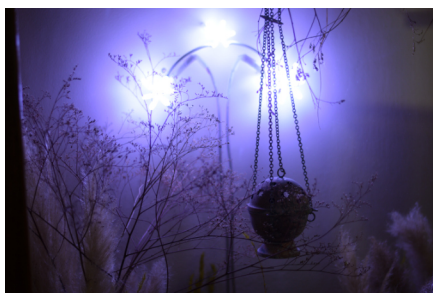

Fotografie č. 40: Figurko,
nezlob se!

**Komunikační účinek
dětské práce (múzické
principy):**

Melpomené – pravidla,
kterými se hra řídí

Polymnia – kontrasty
blízkosti a vzdálenosti, hra
v prostoru, kompozice
šachových figurek;

Fotografie č. 41: Bloom (Heritage), Bianca Bondi, 2021

Komunikační účinek umělce (múžické principy):

Kleió – hvězdy, které vznikly v minulosti (hvězdy, které jsou světlem z minulosti), vznik vesmíru

Euterpé – přitažlivost přírodních krás, krása momentu daného okamžiku, prchavý okamžik, potěšení ze vzniku života na Zemi; potěšení z hvězd na nebesích – krása hvězd, člověk hledá význam hvězd

Thaleia – rozkvět a úroda přírody, šťastné myšlenky při kontaktu s přírodou, tanec hvězd na nebi, prostor volnosti a dobré myslí, myšlenková svoboda

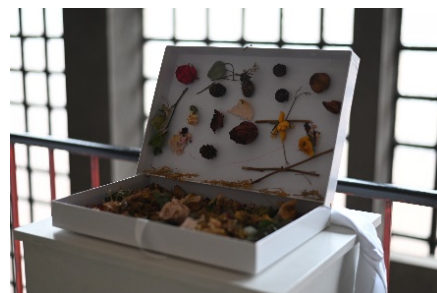
Melpomené – přírodní zákony, které ovlivňují život člověka na Zemi, řád přírody

Terpsichoré – záhada vesmíru a života,

tajuplnost přírody

Erató – vyjádření zalíbení člověka v krásách přírody, vztah člověka k přírodě

Kalliopé – Příběh vzniku vesmíru – člověk rád vypráví o vzniku vesmíru

Fotografie č. 42: Smyslbox S4

Komunikační účinek dětské práce (múžické principy):

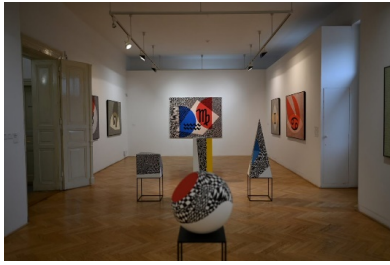
Euterpé – krása přírodního momentu, přitažlivost přírody, radost bytí v přírodě, potěšení z přírody

Thaleia – květy přírody, propojení s přírodou, šťastné myšlenky při kontaktu s přírodou, životodárná síla přírody

Erató – vyjádření zalíbení v přírodě, láska k přírodě

Kalliopé – krásný hlas přírody, zvuky a tóny přírody

Fotografie č. 43: Jan Pištěk

Komunikační účinek umělce (múžické principy)

Kleió – hvězdy, které vznikly v minulosti, v nichž si můžeme dnes „číst“, hledání spojitostí hvězd a souhvězdí, znamení zvěrokruhu

Euterpé – již od pradávna nás těší dívat se na hvězdy – věštít z hvězd, orientovat se podle hvězd

hledat spojitosti hvězd, hledat souhvězdí

Thaleia – Tanec hvězd na nebi, rytmus hvězd (vycházející v určitý čas), vesmír jako prostor volnosti a dobré mysli, myšlenková svoboda

Melpomené – zákonitosti dané věci, přírodní zákony, člověk se řídí podle řádu (řád hvězd nebo slunce)

Terpsichoré – tajuplnost hvězd, záhada vesmíru; některé věci které jsou člověku nepochopitelné, záhada znamení zvěrokruhu

Erató – zalíbení ve hvězdách, hledání souhvězdí, zalíbení v souvislostech zvěrokruhu

Polymnia – měřítko jako hvězdy, vzdálenost; nekonečnost – která je neměřitelná

měřítka jako hvězdy

Urania – symbolika přírodních cyklů hvězd, nebesa určují dění na zemi

Kalliopé – hvězdy jsou tisíce let staré, hvězdy nám vypráví – náš osud, ukazují nám obrazce, možná nám něco chtějí říct; příběh velkého třesku, vyprávíme si o vzniku světa

Fotografie č. 44: Hra smyslů

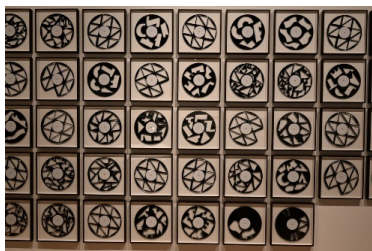
Komunikační účinek dětské práce (múžické principy)

Thaleia – pohyb světla a stínu

Melpomené – zákonitosti dané věci, funkčnost světla a stínů, proměny kompozice

Erató – vyjádření pomocí tvarů, světlu a stínu

Polymnia – změny velikosti tvarů, vzdálenost objektu a světla a stínů

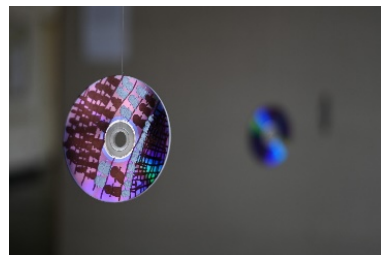

Fotografie č. 45: Das
Negativ, Gregor Hildebrandt,
2022

**Komunikační účinek
umělce (múžické
principy):**

Kleió – zvukový záznam na gramofonové desce, který je zpečetěný

Erató – vyjádření pomocí různých tvarů Kalliopé – zvuk gramofonových desek, který doprovází dílo

Fotografie č. 46: Střípky
vzpomínek

**Komunikační účinek
dětské práce (múžické
principy):**

Euterpé – potěšení z vlastních vzpomínek a zážitků propojené s radostí

Thaleia – navozuje, skrz vzpomínky dobré a šťastné myšlenky a to přináší dobrou mysl a radost

Erató – vyjádření prožitků a citů

Kalliopé – zvukový záznam na CD disku, který si můžeme představit

Fotografie č. 47: Reflexe z výstav - Fragilités; Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta; Pištěk a Pištěk - Dva světy, Výstava hrou

Komunikační účinek dětské práce:

Euterpé – potěšení z vlastních vzpomínek a zážitků propojené s radostí

Thaleia – navozuje, skrz vzpomínky dobré a šťastné myšlenky a to přináší dobrou mysl a radost

Erató – vyjádření prožitků a citů

Kalliopé – zvukový záznam na CD disku, který si můžeme představit

7.5.1. Shrnutí komunikačních účinků

Komunikační účinky umělce a dětí se v určité míře liší, tak jako jejich viditelný výtvar. V některých částech jsou komunikační účinky podobné. Umělec promlouvá skrze všech devět múz, v předchozí kapitole jsou však zaznamenány jen ty, které jsou pro komunikaci nejdůležitější. Děti při svých dílech komunikují skrze některé múzy.

Děti pracují nejčastěji s múzou Euterpé, Thaleií, Erató a Kalliopé. U dětských prací se nevyskytuje jako hlavní múza Terpsichoré. Méně také promlouvají skrze múzu Uranii. To může být vysvětlováno, protože děti nevyužívají komunikační účinky spojené se záhadami nebo časovým a cyklickým rozvrhem života, které jsou tyto múzy nositelkami. Múza Kleió je v komunikačních účincích popisována také nejméně, ale mohli bychom říci, že je to hlavní múza všech prací, jelikož Kleió je spojená se záznamy z minulosti. A děti nejčastěji ve svých dílech propojují múzy Euterpé, která v jejich dílech nese radost a potěšení. Thaleia doprovází dětská díla nejčastěji z důvodu šťastných myšlenek, které děti doprovázely v prostoru galerie. Erató se do dětských prací promítá jako zalíbení, nejčastěji v podobě zalíbení v přírodě. Umělec podobně jako děti pracuje často s múzami Euterpé, Thaleií, dále často ztvárňuje Kleió, Erató a Kalliopé. Na rozdíl od dětí jsou často umělcovy múzy i Urania a Melpomené.

Fotografie č. 48: Prostory výstavy Váštava hrou

V závěrečném shrnutí můžeme říci, že komunikační účinky umělce a dítěte se v některých směrech podobají a v některých zase odlišují.

8 Třetí část didaktického projektu

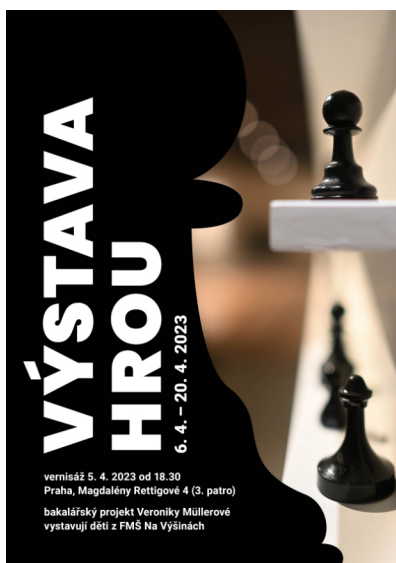
Cílem třetí, závěrečné části, je realizace výstavy dětských prací, které vznikaly v průběhu didaktického projektu, a to ve formě veřejné výstavy. Součástí této části je i instalace, výběr názvu a prostoru pro výstavu, tohoto se děti neúčastní. Instalace a organizační zajištění spočívá v mém vlastním vedení. Součástí výstavy je i veřejná vernisáž a poslední návštěva vlastní výstavy.

8.1 Charakteristika místa výstavy

Pro výstavu je vybrán prostor na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, konkrétně v prostorách katedry Výtvarné výchovy, která sídlí ve třetím patře budovy. Jedná se o prostor, kde jsou k dispozici nástěnky, které celý prostor člení na čtyři různě velké samostatné části.

8.2 Název a téma výstavy

Výstava nese v podtitulu Výstava hrou. Důvod zvolení tohoto názvu je propojení výstavy s hrou. Sama výstava má připomínat dětskou hru. Většina dětských prací je uspořádána jako hra nebo vyzývá diváka k tomu, aby si hrál, hledal, objevoval, dotvářel dílo nebo si hrál s prostorem. Divák se stává součástí výstavy, už jen tím, že si hraje nebo je spoluautorem děl. V prostoru najdeme několik interaktivních děl, která mají přimět ke hře nebo ke spoluautorství na díle.

Fotografie č. 49: Pozvánka na výstavu a vernisáž Váštava hrou

Myšlenka toho, že výstava se stane hrou je inspirovaná nejen potřebou předškolních dětí si hrát, ale je inspirována výstavou, kterou děti navštívily, konkrétně Gregora Hildebrandta a jeho výstavou Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta. Hildebrandt u několika svých děl využívá také motiv hry a hraje si se symbolikou hracího materiálu. Zároveň právě při návštěvě této výstavy doprovázela děti samotná hra, propojenou se vzděláváním.

Veřejná výstava představuje prostor, kde divák nahlíží na dětské vzpomínky a zážitky dětí z výstavy. Prostor má pobídnout k tomu, aby se návštěvníci stali součástí Výstavy hrou a nahlédli tak blíže do dětských vzpomínek a reakcí k výstavám, to vše díky hře.

8.3 Dětské práce na výstavě

Popis jednotlivých dětských prací je také shrnut i v kurátorském textu, který slouží pro diváka, který navštíví Výstavu hrou. Kurátorský text je přiložen v příloze. Popis dětských prací v této části je pojat všeobecně, jak dílo vznikalo, jaký je funkční účinek díla na výstavě nebo jako jednoduchý popis díla. Popis je chronologicky uspořádán podle toho, jak divák prochází výstavou.

Střípky vzpomínek – Jedná se o mozaiku složenou z rozstříhaných částí CD disku. Pro práci s tímto médiem je inspirací umělec Gregor Hildebrandt na výstavě Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta, který zde pracuje s gramofonovými deskami.

Najdi mě! – Je asambláž tvořená ze starého a nepotřebného materiálu jako například šroubky, hřebíky, folie, klíče atp. Na výstavě Villa Pellé děti viděly podobnou asambláž motýla, a proto samy děti vytvořily díla plná motýlů, pavouků a housenek. Dílo má připomínat hru na schovávanou, v tom, že divák musí stvoření hledat.

Figurko, nezlob se! – Jedná se o instalaci, kde je součástí televize, na které se promítají fotky, které mají pomoci k pochopení pravidel hry. Součástí hry jsou přiložená pravidla hry. Dílo vzniklo v odpoledních hodinách v mateřské škole, kdy účast byla dobrovolná. Děti dostaly na výběr z velkého počtu hracího materiálu. Základem byla jen šachovnice (inspirované dílem Gregora Hildebrandta) a měly podle sebe vymyslet vlastní pravidla. Dva chlapeci vymysleli hru s pravidly, kterou pojmenovali Figurko, nezlob se. Hra je určená pro dva hráče a hra je se s 16 figurkami a kostkami

Děšť vzpomínek – Instalace, která je tvořena ze zavěšených CD disků na vlasci. CD disk slouží jako kreslený záznam dětských vzpomínek z galerií. Médium pro záznam je opět inspirované výstavou Gregora Hildebrandta. Děšť vzpomínek má připomínat instalaci z galerie Rudolfinum, kde děti viděly dílo Open to the Sky. Na výstavě má dílo sloužit jako interaktivní dílo, kdy se divák díla může dotýkat nebo různě procházet nebo foukat.

Smyslbox 4S – Instalace tvořená z usušených květů a květin,

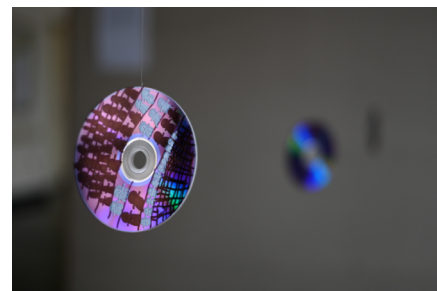
Fotografie č. 50: *Střípky vzpomínek*

Fotografie č. 51: *Najdi mě*

Fotografie č. 52: Návštěvníci na vernisáži harjí *Figurko, nezlob se*

Fotografie č. 53 *Děšť vzpomínek*

Fotografie č. 54: Smyslbox 4S

kde divák používá svoje 4 smysly – chuť, zrak, čich a hmat a pomocí šátku si může zavázat oči a vnímat dílo z jiných rozměrů nebo dotvářet. Když děti připravovaly instalaci, zkoušely zároveň s materiálem experimentovat a hrát si se svými smysly. Inspiračním zdrojem při vzniku tohoto díla bylo dílo Bloom na výstavě Fragilités v Galerii Rudolfinum.

Hra stínů – Jedná se o hru se světlem a stíny. Toto dílo vznikla v galerii Villa Pellé jako součást tvořivé dílny k výstavě Pištěk a Pištěk – Dva světy.

Reflexe z galerií – Kreslená reflexe, která vznikla v jednotlivých galeriích hned po návštěvě výstav. Děti zaznamenávaly svůj nejlepší zážitek z galerie. Vedle reflexí je pro diváka utvořen koutek, kde si může zaznamenat vlastní reflexi z výstavy Výstava hrou.

Fotografie č. 55: Hra stínů

8.4 Návštěva Výstava hrou

Tato část představuje komentáře a reakce dětí k jejich vlastní výstavě pod názvem Výstava hrou, jsou seřazeny vzestupně, tak jak se postupovalo v galerii. Během zúčastněného pozorování byly tyto komentáře písemně zaznamenávány. Návštěvy výstavy se účastnilo 18 dětí a konala se 12. 4. 2023.

- První reakce dětí: radost, zaujetí, ukazování na své díla, prohlížení fotek
- Komentáře k fotkách: „já se tady vidím, tady je paní z galerie, a tady jsou paní učitelky“
- Otevřená otázka – Víte, jak se jmenuje naše výstava: „nepamatuji si to“ nikdo z dětí nevěděl
- Otevřená otázka – Proč si myslíte, že se výstava jmenuje Výstava hrou: „Asi si budeme hrát.“
- Komentáře k Střípky vzpomínek: „já jsem svůj našla, z čeho jste dělaly tyhle obrázky, já jsem tohle nedělala, a můj obrázek tam taky je?“
- Komentář k Najdi mě! „já jsem ho našla, můj je tenhle“ (komentování svých děl, všechny děti si svůj obrázek našly a pamatovaly si, jak svoje dílo pojmenovaly)
- Otevřená otázka – pamatujete si, jak jsme nazývaly techniku, kterou jsme toto dílo vyráběly: nikdo si nemohl vzpomenout na slovo asambláž
- Komentář k dílu Najdi mě! – Pamatujete si, co jsme do svých děl schovaly? „motýla, já taky motýla, housenku, pavouka, hlavu robota, podvodní vrtulník“
- Chování dětí na výstavě: se zaujetím hledají své výtvary, radost dětí, když se zmíní jejich výtvar
- Komentáře k Figurko, nezlob se: „To jsou naše fotky, ty jsme fotili“ (reakce kluků)
- Reakce k Figurko, nezlob se!: „To jsou šachy, jak se ta hra hraje, chtěly bychom si zahrát, musíte si

Fotografie č. 56: Děti a fotografie z galerií

Fotografie č. 57: Děti a Najdi mě!

stoupnout do řady, kdo chce hrát, abychom se vystřídaly“

- Reakce na Déšť vzpomínek: foukání a houpání s CD diskem, děti hledají své CD a ukazují na svůj výtvar
- Smyslbox 4S: některé děti si zkusily hru Smyslboxu 4S
- Komentář k Reflexi z galerií: *„Tohle je moje, tady jsem se namalovala v galerii a tohle už nevím, co je asi nějaký obrázek“* (komentář jedné z holčiček)
- Komentář ke Hra stínů: *„hele tady je ten stín“*
- Volný pohyb dětí po galerii: kluci hrají Figurko, nezlob se a holky kreslí reflexe z výstav

8.5 Vernisáž

Vernisáž se konala ve středu 5.4.2023 od 18:30. Na vernisáž přišlo kolem 20 návštěvníků a někteří z nich byly rodiny s dětmi z mateřské školy. Takže věkové rozložení návštěvníků bylo pestré. Na začátku vernisáže proběhl můj vlastní proslov a poté hra na klavír skladby Allegretto od Ch. G. Neffa. Poté diváci měli vlastní prostor k nahlédnutí výstavy a hře. K vernisáži bylo zajištěno vlastní občerstvení a pití.

Fotografie č. 58: Děti a *Figurko, nezlob se*

Fotografie č. 59: Děti a *Smyslbox S4*

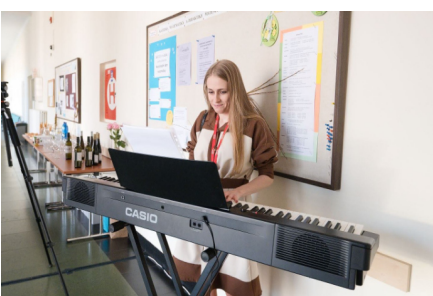
Fotografie č. 60: Děti a *Reflexe z galerií*

Fotografie č. 61: Děti a *Hra stínů*

Fotografie č. 62: Vernisáž 5. 4. 2023

Fotografie č. 63: Hra na klávesy skladby Allegretto od Ch. G. Neffe na vernisáži 5. 4. 2023

Fotografie č. 64: Vernisáž 5. 4. 2023

Fotografie č. 65: Vernisáž 5. 4. 2023

9 Zhodnocení didaktického projektu

9.1 Hodnocení didaktického projektu

Pro některé děti se stala návštěva galerie výjimečnou událostí a pro někoho to byla úplně zcela první návštěva galerie. Na počátku projektu většina dětí přiznala, že v galerii s rodiči nikdy nebyly nebo si to aspoň nepamatovaly. Prostor galerie dokázal děti nadchnout a každou další návštěvou se děti stávaly kultivovanějšími a prostor galerie se pro ně stával přirozenějším. Při návštěvě galerií děti poznávaly, rozvíjely svoji osobnost, stávaly se citlivější k umění nebo se učily respektovat pravidla chování. I přesto, že se děti nacházely v prostoru galerie, měly možnost hry spojené s uměleckou složkou a zároveň docházelo ke vzdělávání. Díky tomu, že na návštěvu galerií navazovaly další činnosti, děti si své vzpomínky a zážitky ukotvovaly hluboko do paměti, a proto i po několika týdnech byly schopné dále pracovat s tím, co si z galerie odnesly a následně vytvořit vlastní výstavu dětských prací. Při přípravě výstavy vycházely ze svých zkušeností z galerií a měly spoustu nápadů na to jak by si přály, aby výstava vypadala. Nakonec jsme byli omezeni prostorem a časovou náplní projektu, a proto se výběr musel zúžit.

9.2 Sebereflexe nad didaktickým projektem

Tento didaktický projekt bych ráda zhodnotila vlastními slovy a vlastní sebereflexí. Sebereflexe se také objevuje v praktické části, kdy děti reflektují svůj nejlepší zážitek po návštěvě galerie. A vlastně také zhodnotit to, co se do bakalářské práce nevešlo.

To, jaké cíle a vize jsem si stanovila na počátku projektu, bych považovala za splněné. Jednalo se o projekt trvající čtyři měsíce, který vyžadoval spousty organizačních požadavků, příprav, ať už z hlediska komunikace s mateřskou školou nebo galeriemi, objednání komentovaných prohlídek a tvořivé dílny nebo samotná instalace výstavy. Pokud bych k projektu přičetla další dva měsíce plánování, celkem by se jednalo o šest měsíců práce. Nejprve bylo potřeba najít vhodné výstavy a galerie a sehnat třídu předškolních dětí, které by se do projektu zapojily. S výběrem výstav a galerií pro předškolní děti jsem začala už v listopadu. Dala jsem si opravdu záležet, aby se jednalo o takové galerie a výstavy, které se stanou pro děti přínosné. Svými slovy bych projekt popsala jako časově a organizačně náročný. Rozhodně tím nechci nikoho odradit od podobného nebo stejného projektu začleněného do výuky ať už v mateřské škole nebo na jiných stupních vzdělávání, právě naopak, ráda bych tento projekt učitelům doporučila, doporučila bych i více navštěvovat s dětmi galerie nebo se účastnit různých programů a akcí, které galerie pořádá.

Instalace a příprava výstavy trvala celý jeden měsíc, kdy bylo potřeba zajistit prostory, sepsat kurátorský text, připravit celou výstavu a zajistit přípravy na vernisáž. Instalace výstavy trvala 3 dny čistého času a nikdy bych nečekala, že součástí mé bakalářské práce se stane pečení sýrových a skořicových šneků z listového těsta jako občerstvení na vernisáž. I přes tu všechnu náročnost plánování projektu, samostatná návštěva galerií, příprava a instalace výstavy byla pro mě velká radost. Vernisáž

k výstavě dětí představovala takovou „třešničku na dortu.“ Jeden z dojemných okamžiků pro mě představovala holčička, která se přišla podívat na vernisáž a s radostí ukázala na svoji reflexi z Rudolfiny. Jednalo se o tři měsíce starou reflexi.

S didaktickým projektem jsem celkově spokojená a doufám, že pro některé, kteří navštívili výstavu či vernisáž se stal inspirací. Předškolní děti se z návštěv galerie velmi těšily i po několika týdnech po návštěvě. Řekla bych, že jim vzpomínky na galerie budou v paměti přetrvávat dlouho.

Závěr

Bakalářská práce, která nese název *Galerie jako vzdělávací prostor pro předškolní děti – reflexe a inspirace* je zaměřena na předškolní dítě v prostoru galerie a jak je prostor galerie propojen s mateřskou školou z hlediska vzdělávacího a uměleckého procesu. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou vymezeny pojmy, které slouží jako teoretické opory pro praktickou část. První část se zaměřuje na předškolní dítě a jeho výtvarný projev a výtvarnou činnost. Pojetí předškolního dítěte je vymezeno z různých pohledů pedagogů a psychologů, ale vždy předškolní dítě chápeme jako dítě ve věku od 3 do 6 let, popřípadě 7 let, které zpravidla navštěvuje mateřskou školu. Toto období je ukončeno při nástupu do základní školy. Práce je zaměřena na vzdělávací i uměleckou složku předškolního dítěte, a proto je zde rozebírán pohled na dítě jako na „malého umělce.“ Pohled pedagogů a psychologů na tuto myšlenku je různý. Na dítě jako „malého umělce“ je zde nahlíženo rozumně, na někoho, jehož výtvarný projev je ovlivněn jeho specifiky a věkovými zvláštnostmi, ale přesto se může výtvarně a umělecky projevat. Proto je velká část věnována vývoji dětského výtvarného projevu v modernistickém pojetí výtvarné výchovy a jeho charakteristik. Jednotlivé kapitoly mají navazovat na spojitosti mezi předškolním dítětem, mateřskou školou, prostorem galerie a v menší míře i umělcem v galerii. Další kapitoly teoretické části navazují na pochopení spojitostí dětského výtvarného projevu a galerijního prostoru. A proto jsou nedílnou součástí kapitoly o výtvarném vnímání, výtvarném vidění, výtvarném prožívání a výtvarném myšlení. Dále vysvětlení vztahu výtvarné výchovy a výtvarného umění v mateřské škole, vztah předškolního dítěte k výtvarné činnosti z hlediska jeho zájmů, předpokladů a potřeby pro tuto činnost. Druhá kapitola teoretické části se věnuje vymezení pojmu galerie a objasnění typologii výstavních prostor. U nás v České republice dochází k volnému užívání slova galerie, je tedy nedílnou součástí vysvětlení, co to galerie vlastně je. Z hlediska typologie odlišujeme tyto galerie: galerie jako specializovaná muzea výtvarného umění, Kunsthalle (veřejná výstavní síň) a galerie komerčně založená (prodejna umění). Jako motivační část pro učitele, nejen mateřských škol, je pojata kapitola Proč s dětmi navštěvovat galerie, která se věnuje různým náhledům výtvarných pedagogů na přínosy návštěv galerie. Z hlediska vzdělávání předškolních dětí v galerii je zde vysvětleno, jak se dítě může vzdělávat pomocí uměleckého díla. Prostor galerie je pro mateřskou školu otevřeným místem a poslední část se věnuje vysvětlením možností mateřské školy v galerii a k tomu patří i problematika přístupnosti galerií pro MŠ a možnosti využití doprovodných a edukačních programů zaměřené pro předškolní děti. Ve třetí kapitole jsou předkládána objasnění jednotlivých výstav, které jsme navštívili s předškolními dětmi jako teoretických rámců, prostoru pro vzdělávání a jako výchozí koncept pro přípravu dětských prací na výstavu.

Praktická část je řešena za pomoci didaktického projektu a výzkumné části, která se věnuje cílům, výzkumným otázkám a metodám. V první části se didaktický projekt zaměřuje na návštěvu tří galerií a jejich výstav pro předškolní děti. Konkrétně

se jedná o návštěvu Galerie Rudolfinum – výstava Fragellités, galerie Kunsthalle Praha – výstava Jedno mávnutí řas a za námi jsou léta a galerie Villa Pellé – výstava Pištěk & Pištěk – Dva světy. Hlavním cílem této části je sledování přínosu návštěv a jak výstavy děti ovlivnily při přípravě jejich prací na výstavu. V druhé části děti plánují a realizují svoje práce, které jsou vystaveny na jejich vlastní výstavu pod názvem Výstava hrou. Třetí část se věnuje instalaci veřejné výstavy v prostorách Pedagogické fakulty Karlovy Univerzity. Součástí výstavy je i veřejná vernisáž a poslední návštěva předškolních dětí jejich vlastní výstavy. V závěru je didaktický projekt zhodnocen, kde jsou uvedeny přínosy tohoto projektu a věnuje se mé vlastní sebereflexi.

Seznam zdrojů

Tištěná literatura

BRÜCKNEROVÁ, Karla. *Skici ze současné estetické výchovy*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5616-9.

COGNET, Georges. *Dětská kresba jako diagnostický nástroj*. Přeložila Kateřina BODNÁROVÁ. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0499-2.

FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ a Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Galerijní a muzejní edukace 1: vlastní cestou k umění: vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum v roce 2011*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7290-535-5.

FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ, Vladimíra SEHNALÍKOVÁ a Leonora KITZBERGEROVÁ, 2013. *Muzejní a galerijní edukace 2. Umění a kultura ve školním kontextu/Učení z umění. Vzdělávací programy Uměleckoprůmyslového musea v Praze a Galerie Rudolfinum 2012 a 2013*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická, 2013. ISBN 978-80-7290-700-7.

HAZUKOVÁ, Helena a Pavel ŠAMŠULA. *Didaktika výtvarné výchovy I*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta 2005. ISBN 80-7290-237-7.

HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění: poslání, možnosti a podoby seznamování veřejnosti se soudobým výtvarným uměním prostřednictvím aktivizujících programů na výstavách*. Brno: CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7.

KOLÁŘ, Zdeněk a kolektiv. *Výkladový slovník z pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4435-3.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk. Mladší školní věk. Starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5107-8.

PELCOVÁ, Naděžda a Lea KVĚTOŇOVÁ. *Emocionalita ve výchově prizmatem filosofické, psychologické a speciálněpedagogické reflexe: inkluzivní škola*. Praha: Univerzita

Karlova, Pedagogická fakulta, 2021. ISBN 978-80-7603-242-2.

PLEVOVÁ, Irena a Michaela PUGNEROVÁ. *Dětský výtvarný projev: v pedagogické praxi*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978-80-271-0218-1.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Vyd. 6. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V.: nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2001. ISBN 80-7290-058-7.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy V.: nejen pro základní umělecké školy*. Praha: Univerzita Karlova, 2001. ISBN 80-7290-058-7.

ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. Texty pro distanční studium. ISBN 80-7290-121-4.

ROCHOVSKÁ, Ivana a Dagmar KRUPOVÁ. *Umělci v mateřské škole: aktivity zaměřené na interpretaci výtvarného umění*. Přeložila Michaela ŠKULTĚTY. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1120-4.

SLAVÍKOVÁ, Vladimíra, Jan SLAVÍK a Helena HAZUKOVÁ. *Výtvarné čarování: (artefiletika pro předškoláky a mladší školáky)*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2000. ISBN 80-7290-016-1.

UŽDIL, Jaromír a Emilie ŠAŠINKOVÁ. *Výtvarná výchova v předškolním věku*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1980.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.

Elektronická periodika

Výtvarná výchova: časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní 2020 1-2. vydání [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1959- [cit. 15.1.2023]. ISSN 1210-3691. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2021/02/Vytvarna-vychova-c1-2-r2020.pdf>

Výtvarná výchova: časopis pro výtvarnou a obecně estetickou výchovu školní a mimoškolní 2019 3-4 vydání [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 1959- [cit. 15.1.2023]. ISSN 1210-3691. Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/vytvarnavychova/files/2020/07/Vytvarna-vychova-c3-4-r2019.pdf>

Elektronická literatura

FULKOVÁ, Marie, Lucie HAJDUŠKOVÁ JAKUBCOVÁ, Vladimíra SEHNALÍKOVÁ. *Metodika I: Metodika realizace vzdělávacího galerijního/muzejního programu (pro předškolní vzdělávání)* [online]. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2013. [cit. 13.2.2023]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/19805759-Metodika-i-metodika-realizace-vzdelavaciho-galerijniho-muzejního-programu-pro-predskolni-vzdelavani.html>

Metodické centrum pro muzea výtvarného umění Národní galerie Praha. *Co je galerie* [online]. In: K definici pojmu galerie. Praha: Národní galerie [cit. 22.1.2023]. Dostupné z: <https://ngp-prod.brainz.cz/storage/1780/1.-CO-JE-GALERIE.pdf>.

MŠMT, 2021. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky, 2021 [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí. V Praze: J. Otto, 1895. sv. 9. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:9dd93850-e6e7-11e4-a794-5ef3fc9bb22f>

VAN ESPEN, Silvia, Elena SOROKINA, Émilie BOUVARD, Gabriela GARLATYOVÁ, Nour ASALIA a Sabina POPE. (*Fragilités*): *Francis Alijs, Michael Armitage, Maria Bartuszová, Bianca Bondi, Louise Bourgeois, Geta Brătescu, Edith Dekyndt, Susanna Fritscher, William Kentridge, Kapwani Kiwanga, Dominik Lang, Luboš Plný, Anri Sala, Vivian Suter, Alina Szapocznikow, Barthélémy Toguo, Anna Zemánková*. Přeložil Marek TOMIN, přeložil Jean GASPARD-PÁLENÍČEK. Praha: Galerie Rudolfinum, 2022. ISBN 978-80-86443-56-0.

Webové stránky

JELÍNKOVÁ, Dagmar a Alexandra BRABCOVÁ. *SPECIFIKA GALERIÍ – MUZEÍ VÝTVARNÉHO UMĚNÍ* [online]. 2019 [cit. 21.1.2023]. Dostupné z: <http://rgcr.cz/wp-content/uploads/2019/05/SPECIFIKA-GALERI%C3%8D.pdf>

Proč jít se školou do galerie?. Národní galerie Praha [online]. [cit. 25.3.2023]. Dostupné z: <https://www.ngprague.cz/o-nas/stranka/proc-jit-se-skolou-do-galerie>

Fragilités - Galerie Rudolfinum. Galerie Rudolfinum [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/cs/vystavy/archiv-vystav/fragilites/>

Gregor Hildebrandt: A Blink of an Eye and the Years are Behind Us 29. září 2022. *Kunsthalle Praha* [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.kunsthallepraha.org/udalosti/gregor-hildebrandt-a-blink-of-an-eye-and-the-years-are-behind-us>

Artlist — Centrum pro současné umění Praha. Theodor Pištěk. Artlist.cz [online]. ©2006–2023 [cit. 1.3.2023]. Dostupné z: <https://artlist.cz>

[/www.artlist.cz/theodor-pistek-1205/](http://www.artlist.cz/theodor-pistek-1205/)

Jan Pištěk. Jan Pištěk – Malíř. Janpistek.com [online]. ©2019 [cit. 1.3.2023]. Dostupné z: <http://www.janpistek.com/>

O centru. *Galerie Butovice* [online]. [cit. 12.3.2023]. Dostupné z: <https://www.galerie-butovice.cz/o-centru#vize-a-mise>

O galerii. *Galerie Rudolfinum* [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/cs/o-galerii/o-galerii/>

Více o Galerii Rudolfinum. *Galerie Rudolfinum* [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.galerierudolfinum.cz/cs/o-galerii/o-galerii/vice-o-galerii-rudolfinum/>

O nás. *Kunsthalle Praha* [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://www.kunsthallepraha.org/o-nas>

O VILE. *Villa Pellé* [online]. [cit. 5.4.2023]. Dostupné z: <https://villapelle.cz/vila-o-nas/o-vile/>

VILA / O NÁS. *Villa Pellé* [online]. [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: <https://villapelle.cz/vila-o-nas/>

Jan Pištěk – Malíř. *Jan Pištěk* [online]. [cit. 12.4.2023]. Dostupné z: <http://www.janpistek.com/>

Neodborná literatura

CHROBÁK, Ondřej, Rostislav KORYČÁNEK a Martin VANĚK. *Jak se dělá galerie*. Ilustroval David BŮHM. V Brně: Moravská galerie, 2016. ISBN 978-80-7027-303-6.

Katalogové listy

Galerie Villa Pellé [katalogový list]. Pištěk & Pištěk – Dva světy. Galerie Villa Pellé, 2022. [cit. 1.3.2023].

Kunsthalle Praha [katalogový list]. *GREGOR HILDEBRANDT: A Blink of an Eye and the Years are Behind Us*. Kunsthalle Praha, 2022. [cit. 1.3.2023].

Komentovaná prohlídka

Christelle Havranek. *Kurátorská komentovaná prohlídka výstavy Gregora Hildebrandta* [přednáška]. Praha: Kunsthalle Praha, 16.1.2022.

Seznam fotografií

Fotografie č. 1: Galerie Rudolfinum. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 2: Galerie Kunsthalle. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 3: Galerie Villa Pellé. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 4: Úvodní lekce s knihou *Jak se dělá galerie v mateřské škole*. Jaroslava Matoušková, 2023.

Fotografie č. 5: Děti a instalace *Open to the Sky*, Sussanna Fritsche, 2022, Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 6: Děti zkoumají sochu *Ventre-coussin* (Belly Cushion), Alina Szapocnikow, 1968. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 7: Úvodní výklad pro děti k výstavě *Fragilités*, Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 8: Děti a instalace *Prohibited Steps*, Francis Alys, 2020. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 9: Děti a instalace *Bloom (Heritage)*, Bianca Bondi, 2021
Fotografie č. 10: Děti, já a instalace *White Gold: Morogoro*, Kapwani Kiwanga, 2016/2022. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 10: Děti, já a instalace *White Gold: Morogoro*, Kapwani Kiwanga, 2016/2022. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 11: Pohled do výstavy Gregora Hildebrandta. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 12: Pohled do výstavy Gregora Hildebranta. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 13: Děti a dílo *Wall of Fame*, 2016. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 14: Děti a instalace *Kassettenparkett*, 2008-2013. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 15: Pohled do výstavy Gregora Hildebrandta. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 16: Děti instalace *Pawn Shop*, 2022. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 17: Děti kreslí na *Art Wall*. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 18: Děti a instalace *Urlaub im Urban*, 2016. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 19: Dílo Segel, 2017. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 20: Děti v *Kunsthalle Praha* a instalace *Step by Step*, 2022. Michal Dufek, 2023.

- Fotografie č. 21: Děti a fotografie táty a Syna Pištěkových. Michal Dufek, 2023.
- Fotografie č. 22: Dívka, já a obraz Džungle 2, Jan Pištek, 2014-2018. Michal Dufek, 2023.
- Fotografie č. 23: Děti a obraz Rozmluva s Hawkingem, Theodor Pištěk, 2019. Michal Dufek, 2023.
- Fotografie č. 24: Děti a obraz Holubice, 1960, Theodor Pištěk. Michal Dufek, 2023.
- Fotografie č. 25: Leť motýlku leť, Theodor Pištěk, 1962. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 26: Obraz Střelec a Váhy, Jan Pištěk, 2021. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 27: Abstraktní obrazy od Jana Pištěka. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 28: Tvůrčí dílna pro děti „Dávám ti znamení“. Michal Dufek, 2023.
- Fotografie č. 29: Diskuze dětí při přípravě výstavy. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 30: Prostory Galerie Viila Pelle, Vlastní fotografie, 2023
- Fotografie č. 31: Průběh přípravy dětských prací na výstavu. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 32: Průběh přípravy dětských prací na výstavu. Vlastní fotografie, 2023
- Fotografie č. 33: Průběh přípravy dětských prací na výstavu. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 34: Průběh přípravy dětských prací na výstavu. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 35: Vidíte támhle ty bílé racky?, Gregor Hildebrandt, 2020. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 36: Střípky vzpomínek - Ptáček skáče po prameni. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 37: Leť motýlku leť , Theodor Pištěk, 1962. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 38: Najdi mě! - Motýl. Vlastní fotografie, 2023.
- Fotografie č. 39: Schachbrettboden, Gregor Holdebrant, 2016. Vlastní fotografie, 2023
- Fotografie č. 40: Figurko, nezlob se! Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 41: Bloom (Heritage), Bianca Bondi, 2021. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 42: Smyslbox S4. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 43: Jan Pištěk. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 44: Hra smyslů. Vlastní fotografie. 2023.

Fotografie č. 45: Das Negativ, Gregor Hildebrandt, 2022. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 46: Střípky vzpomínek. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 47: Reflexe z výstav - Fragilités; Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta; Pištěk a Pištěk - Dva světy. Výstava hrou. Vlastní fotografie, 2023

Fotografie č. 48: Prostory výstavy Váštava hrou. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 49: Pozvánka na výstavu a vernisáž Výstava hrou. Jan Němec, 2023

Fotografie č. 50: Střípky vzpomínek. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 51: Najdi mě. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 52: Návštěvníci na vernisáži harjí Figurko, nezlob se. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 53: Déšť vzpomínek. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 54: Smyslbox 4S. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 55: Hra stínů. Vlastní fotografie, 2023.

Fotografie č. 56: Děti a fotografie z galerií. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 57: Děti a Najdi mě Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 58: Děti a Figurko, nezlob se. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 59: Děti a Smyslbox S4. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 60: Děti a Reflexe z galerií. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 61: Děti a Hra stínů. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 62: Vernisáž 5. 4. 2023. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 63: Hra na klávesy skladby Allegretto od Ch. G. Neffe na vernisáži 5. 4. 2023. Michal Dufek, 2023.

Fotografie č. 64: Vernisáž 5. 4. 2023. Michal Dufek, 2023

Fotografie č. 65: Vernisáž 5. 4. 2023. Michal Dufek, 2023.

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Autor práce podle dat Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Tabulka č. 2: Autor práce podle dat Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání

Seznam grafů

Graf č. 1 autor práce, 2023

Graf č. 2 autor práce, 2023

Graf č. 3 autor práce, 2023

Graf č. 4 autor práce, 2023

VÝSTAVA HROU

6. 4. – 20. 4. 2023

vernisáž 5. 4. 2023 od 18.30
Praha, Magdalény Rettigové 4 (3. patro)

bakalářský projekt Veroniky Müllerové
vystavují děti z FMŠ Na Výšinách

PRAVIDLA HRY FIGURKO, NEZLOB SE

Tuto hru pro vás vymysleli Hary a Vilík (a také nafotili)

POČET HRÁČŮ: 2

ČAS: 5–10 minut

PŘÍPRAVA

- Hráči si vyberou barvu figurek a vezmou si 8 figurek dané barvy
- Hráči si připraví figurky na hrací pole do své první řady
- Každý hráč má svou hrací kostku

PRAVIDLA HRY

- První hráč hází kostkou a podle toho, jaké číslo hodil na kostce, o tolik může jednu svoji figurku přesunout po poli
- Figurku hráč může po hracím poli přesouvat svisle, vodorovně nebo šikmo po bílých i černých čtvercích
- Hráči se střídají v tazích
- Během hry se hráč snaží vyhodit soupeřovy figurky ze hry
- Soupeřovy figurky lze vyhodit tak, že hráč dojde na stejné pole soupeřovy figurky

CÍL HRY

- Cílem hry je, aby hráčovi ve hře zbylo co nejvíce figurek
- Vyhrává ten, komu zůstanou figurky na hracím poli jako poslednímu

TŘI PRAVIDLA PRO HRU STÍNŮ

1. Z nástěnky si vyberte jednu strukturu
2. Světlo z baterky nebo svého telefonu naniřte na strukturu
3. Strukturu otáčejte, oddalujte nebo přibližujte a pozorujte stín, jak se zvětšuje nebo zmenšuje. Hrajte si.

DĚŠŤ VZPOMÍNEK

Jak si uchováváte svoje vzpomínky, na které rádi vzpomínáte? Pomocí fotografií? Záznamu do deníčku? Videá? Nebo vám stačí jen, když je máte v paměti? Ale co když na svoje vzpomínky zapomenete?

Nejlepší by bylo někam si svoje vzpomínky zaznamenat, tak jako to udělaly děti z MŠ. Děti si svoje vzpomínky a zážitky, které měly z navštívených galerií, uchovaly na CD disk. K přehrání jejich vzpomínek nepotřebujete žádný počítač, stačí se pozorně dívat.

Využití tohoto netradičního materiálu bylo inspirované umělcem Gregorem Hildebrantem, který na své výstavě Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta v Galerii Kunsthalle využíval gramofonové desky. Hildebrant také pracuje s VHS, magnetickou páskou, analogovými nosiči nebo audiokazetami skrze které si mohl divák představovat hudbu nebo příběh jednotlivých děl. Podobně je to i s těmito CD disky, které vám mají předat zážitek dětí, nebo dokonce pokud zpozorníte, možná i uslyšíte zvuk. Zavěšení CD disku na vlasci má připomínat „déšť“ dětských vzpomínek, což je inspirováno dílem The Open Sky na výstavě Fragilités v Galerii Rudolfinum, které bylo tvořené z pásek kazet a mělo evokovat otevřené nebe, ze kterého padají třpytivé kapky deště.

Dílo déšť vzpomínek vám umožňuje fyzický kontakt, proto je dovoleno dotýkat se CD disků, procházení mezi disky, foukání nebo poslouchání.

NAJDI MĚ!

Najdi mě! je podobná hře na schovávanou v tom, že musíte hledat. A co právě hledat? To vám napoví názvy obrazů, které si vymyslely děti.

Jedná se o tzv. trojrozměrné asambláže, do kterých děti schovaly motýly, pavouky, housenky a další jiné (po)tvory. Zkuste si pohrát se svojí fantazií a najít je. Obrazy jsou tvořeny z materiálu, který každý tatínek i dědeček najde ve své garáži nebo pracovně. V tomto díle děti pracují s materiálem podobně jako v díle Střípky vzpomínek – práce se starým nebo nepotřebným materiálem

Obrazy jsou inspirovány výstavou Pištěk & Pištěk – Dva světy v galerii Villa Pellé, kde děti mohly vidět také asambláže z různých součástek aut a letadel. Samy děti však musely zapojit svoji fantazii a najít autorovo schované dílo.

SMYSLBOX 4S

Smyslbox 4S je instalace, které představuje bránu do světa smyslů. Smyslů zraku, sluchu, hmatu a čichu, proto také doplňující název 4S (využití chuti je povoleno jen pro odvážlivce, nikoliv však doporučeno). Zkuste být součástí instalace a vnímat barvu, zvuk, povrch nebo vůni kousku přírody. Pomocí šátku si můžete zavázat oči a vnímat tak z úplně jiného rozměru. Smyslbox 4S představuje dílo, na kterém se můžete spolupodílet, jelikož můžete jednotlivé kousky přírody přesouvat a dotýkat se jich, a proto tak vzniká dílo úplně jiné a nové.

Inspiračním zdrojem při vzniku tohoto díla bylo dílo The Bloom na výstavě Fragilités v Galerii Rudolfinum, které představovalo přírodní instalaci. Instalace v Rudolfinu byla zasklená a neumožňovala bližší interakci s divákem. Když jsme s dětmi připravovali výstavu, jejich přáním bylo, aby na jejich vlastní výstavě se divák mohl jejich děl dotýkat, a proto si to u Smyslboxu 4S můžete dovolit.

REFLEXE Z GALERIÍ

Reflexe neboli zpětné ohlédnutí slouží k tomu, abychom si zhodnotili to, co jsme prožili. Kreslená reflexe dětí, pomohla k tomu, aby si děti zaznamenaly svůj nejlepší zážitek hned po návštěvě galerií. Každé dítě mohlo zaznamenat cokoliv, co ho při návštěvě galerie nejvíce zaujalo – obrazy, sochy, videoinstalace, prostor aj.

Současně vedle těchto reflexí je vytvořen i volný prostor pro vaši vlastní reflexi z výstavy Výstava hrou. Posadte se do koutku a pomocí papíru a pastelek můžete reflektovat svůj nejlepší zážitek z výstavy dětí. Místo pro vaši reflexi je kdekoliv na panelu mezi reflexemi dětí. Těšíme se na vaši reflexi

HRA STÍNŮ

Světlo, to je to, co budete potřebovat ke Hře stínů. Můžete využít světlo ze svého mobilního telefonu nebo baterku (kterou prosím vraťte zpátky na své místo). Pomocí oddalování zdroje světla můžete pozorovat zvětšení nebo zmenšení stínů.

Název Hra stínů má připomínat hru se světlem a stínem. Dílo jako jediné vzniklo přímo v galerii Villa Pellé na výstavě Pištěk & Pištěk – Dva světy, kdy nám galerie připravila ke své výstavě komentovanou prohlídku a tvořivou dílnu. Děti své výtvary z galerie ochotně a rády zapůjčily na svoji výstavu Výstava hrou.

STRÍPKY VZPOMÍNEK

Obrázky, tvořené do mozaiky jsou poskládané z kousků střípků ze starých CD disků. Možná pro některé už dávno zapomenutá věc.

Dílo má být jakousi recyklací, kdy děti přeměňovaly starý nepotřebný materiál v našem případě CD disk na nový materiál. Při vytváření díla bylo samotné uvědomění, že i starý materiál nemusí skončit v koši a pro zlepšení hodnot životního prostředí. A tak starý CD disk ještě k něčemu slouží a pomocí dětí se přeměnil na něco úplně nového.

Dílo je inspirované obrazem *Vidíte támhle ty bílé racky?* Gregora Hildebrandta na výstavě Jedno mávnutí řas, a za námi jsou léta v Galerii Rudolfinum. Sám Hildebrandt pracuje se starým nebo nepoužívaným materiálem, převážně s gramofonovými deskami, které často sháněl v antikvariátu nebo na trzích. Proto pro děti bylo inspirací při vzniku díla podobné médium jako Hildebrandtovy desky.

Jaký největší zážitek si odnášíš z výstavy Fragilités?

- Sochy
- Pán na střeše
- Déšť a kamarádi
- Kluci, co si házeli s kobylkou
- Instalace s kytičkami
- Šnek na smyčci
- Chlupaté stěny
- Déšť
- Kobylka
- Srandovní video
- Šnek na smyčci a houslista

Jaký největší zážitek si odnášíš z výstavy Jedno mávnutí
řas, a za námi jsou léta?

- Tabule na kreslení
- Pásky
- Měsíc a bludiště
- Měsíc a lepenky
- Šachy a měsíc
- Točící objekt
- Měsíc a figurka ze šachovnice
- Šachovnice a měsíc
- Měsíc, bludiště a točící objekt
- Kráter
- Kreslení a měsíc
- Bludiště
- Malovací tabule

Jaký největší zážitek si odnášiš z výstavy Pištěk & Pištěk
– Dva světy?

- Všechno
- Souhvězdí Raka
- Skoro všechny obrázky
- Chytání ryb v galerii
- Kvádr se šachovnicovým vzorem
- Vyrábění
- Robotický motýl
- Fotografie táty a syna
- Obrázky

Informovaný souhlas

Jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, oboru Učitelství pro mateřské školy se specializací na výtvarnou výchovu. Píši bakalářskou práci s názvem *Galerie jako vzdělávací prostor pro předškolní děti – reflexe a inspirace* (na katedře Výtvarné výchovy pod vedením Mgr. Heleny Kafkové, Ph.D.)

K vypracování své práce využívám fotograficky dokumentuji aktivity dětí v galeriích a při práci. Pořízené fotografie použiji ke své bakalářské práci. Žádné další údaje nebudou použity.

Žádám Vás o vyplnění tohoto informovaného souhlasu.

Kontakt

Veronika Müllerová
Adresa školy: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy,
Magdalény Rettigové 4, 116 39 Praha 1
E-mail: veronika.mullerova2@student.pedf.cuni.cz

Souhlasím s tím, aby moje syn/ dcera ..... , byl/byla fotografována v galeriích a při práci, pro účely vypracování bakalářské práce na PedF UK. Zároveň souhlasím s použitím vyfocených fotografií do bakalářské práce.

ANO/NE

V.....

Dne.....

Podpis zákonného zástupce.....